

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Az európai és hazai nagycsaládosok környezetvédelmi attitűdje

elemzés

2021. június 21.

www.koppmariaintezet.hu

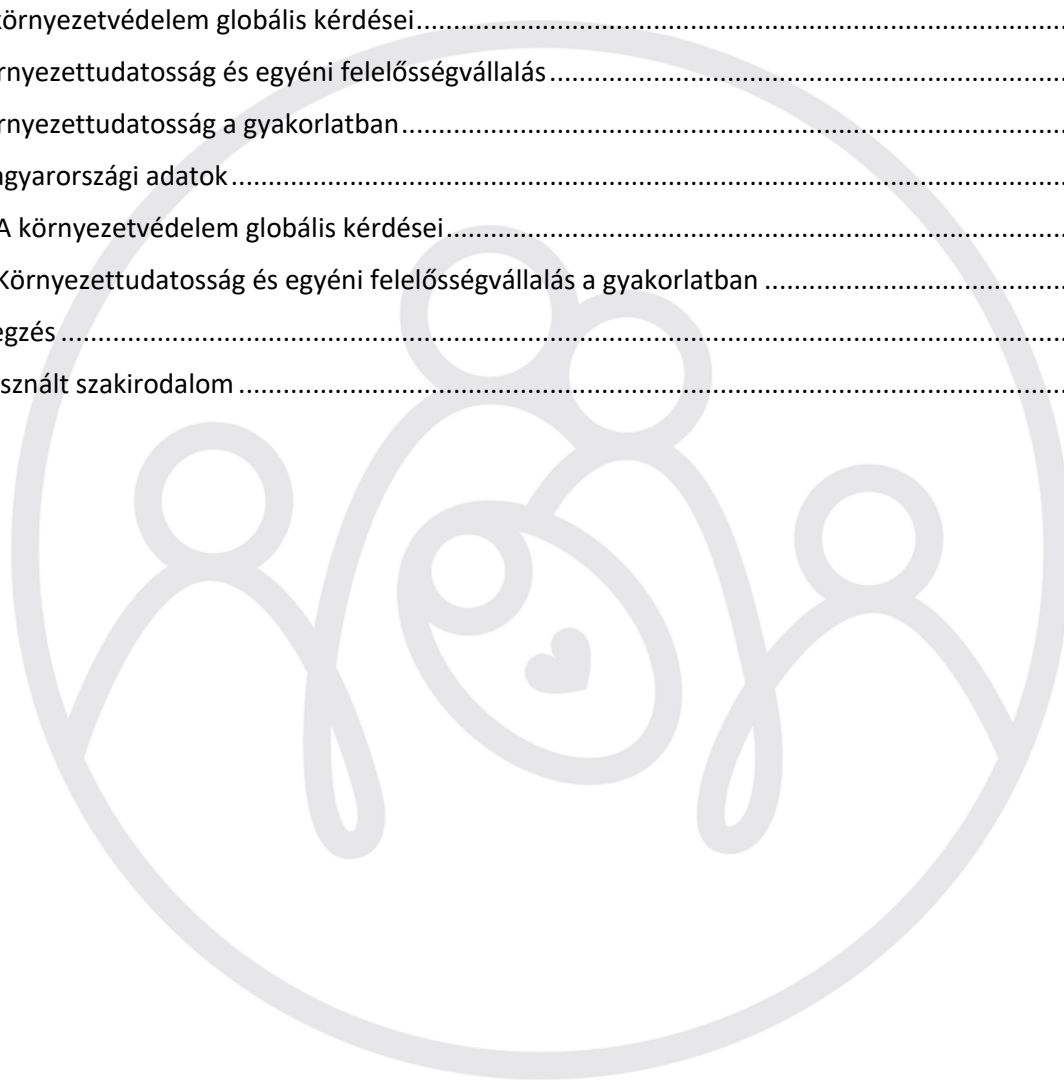

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
Szakirodalmi kitekintő.....	4
A kutatás módszertana, a minta jellemzői.....	6
Kutatási eredmények.....	9
A környezetvédelem globális kérdései.....	9
Környezettudatosság és egyéni felelősségvállalás.....	13
Környezettudatosság a gyakorlatban.....	15
Magyarországi adatok.....	22
A környezetvédelem globális kérdései.....	23
Környezettudatosság és egyéni felelősségvállalás a gyakorlatban.....	27
Összegzés.....	38
Felhasznált szakirodalom.....	39

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Vezetői összefoglaló

- **Az európai és magyar nagycsaládosokat érdekli a környezetvédelem** (91 és 94%), és többségük kiemelt érdeklődést tanúsít a téma iránt (58 és 61%). A környezetvédelem **elsősorban gyermekeink jövője miatt fontos számukra** (81 és 84%).
- A nagycsaládosok nem pusztán érdeklődnek a környezetvédelem témája iránt, de törekednek a környezettudatos életvitelre is. **Minél több gyermeket nevel egy család, annál inkább gondolják úgy, hogy a saját dolguk megvédeni a környezetet.** A magyar válaszadók nagyobb arányban tartják magukat környezettudatosabbnak másoknál, mint a többi európai ország nagycsaládosai (63% és 49%).
- A nagycsaládosok nagyon súlyosnak tekintik a Földet érintő környezeti problémákat, de elsősorban globálisnak gondolják a veszélyt, közvetlen környezetükben kevésbé érzik fenyegetőnek. Lakókörnyezetükben **a legnagyobb problémát a szemetelés és az illegális szemétlерakás jelenti szerintük**, aztán a légszennyezés és a globális felmelegedés.
- Mind a magyar, mind az európai válaszadók **a túlzott fogyasztást, a gyárakat és a multinacionális cégeket jelölték meg fő felelősnek a környezeti problémákért.**
- A nagycsaládosok döntően egyetértenek azzal, hogy a gyermekek felelősebben viszonyulnak a környezetvédelemhez. A magyarok **legkevésbé azzal az állítással tudtak azonosulni, hogy az éghajlati katasztrófa miatt nem érdemes gyermeket hozni erre a világra**, de a többi európai nagycsaládos is erőteljesen elutasítja a gyermekvállalásnak és a környezeti katasztrófának ilyen összekapcsolását.
- **A magyar nagycsaládosok ugyanannyira környezettudatosan nevelik gyermekeiket mint az európai átlag.** A szülők minél inkább környezettudatosan nevelik gyermekeiket, annál inkább vallják, hogy a Föld számára fontos az egyéni felelősségvállalás.
- **Az európai és magyar nagycsaládosok több mint 90%-a szelektíven gyűjti a szemetet**, legtöbbször a műanyagot és a papírt gyűjtik külön, legkevésbé a használt ruhát és a cipőket hasznosítják újra az emberek. A legtöbb nagycsaládos háztartásban a szelektív szemetgyűjtés már nem számít újdonságnak, hiszen jelentős többségük már minimum 5 éve, közel felük pedig több mint 10 éve gyűjti külön a hulladékot.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Szakirodalmi kitekintő

2020 tavaszán a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) reprezentatív felmérésében azt vizsgálta, hogy a magyar családok mennyire környezettudatosak. A kutatás tanulsága szerint a gyermekes családok 65,1 százaléka aktívan elkötelezett a környezetvédelem iránt, míg a gyermektelen felnőttek esetében ez mindössze 41,6 százalék volt. **A magyar családok összességében ismerik a környezetünket fenyegető problémákat és gyermekeik jövője érdekében hajlandók is tenni a környezetvédelemért.** Az eredmények azt mutatták, hogy **leginkább a nagycsaládosok tartják környezettudatosnak az életformájukat,** legkevésbé pedig azok, akiknek nincsen gyermekük. **A magyar családok 94%-a környezettudatosan neveli gyermekét, és leginkább a nagycsaládosokra jellemző ez a hozzáállás.** Ennek fényében fontosnak éreztük, hogy kifejezetten a nagycsaládosok körében végezzünk újabb kutatást a témában, hogy felmérjük, azok, akik nagycsaládban élnek, valóban jobban odafigyelnek-e a környezetvédelemre.

A környezettudatosságra nevelés szerepet játszik a környezettel kapcsolatos értékek, attitűdök kialakításában, a környezet megóvása iránti elhivatottság megalapozásában, hozzájárul a környezettel kapcsolatos problémák felfedezéséhez, az elsajátított ismeretek alkalmazásához. Az iskolai nevelés mellett fontos, hogy a családok mindennapi életébe is be legyen építve a környezettudatos viselkedés, hiszen a nevelés és az értékek átadásának elsődleges forrása a család. Konyha Rita azt vizsgálta, a család milyen befolyással van a diákok környezetvédelemmel kapcsolatos attitűdjére, és van-e különbség a diákok környezettudatosságában attól függően, hogy vidéken vagy városban élnek-e. Azt tapasztalta, hogy az érzelmi hozzáállás egyformán magas mértéket mutat, míg a tényleges elköteleződés a vidéki fiataloknál magasabb. **A fiatal generáció környezetvédelmi attitűdje tehát nagyban függ a családja gondolkodásmódjától és az iskola felelősségvállalásától is.**

A környezetvédelem szempontjából fontos kérdés, miben nyilvánul meg a környezettudatosság. Vajon csupán az attitűd szintjén jelentkezik, vagy konkrét cselekvési formát ölt. Monostori Katalin és Hőrich Balázs 2008-as tanulmányában azt állítja, hogy az a körülmény, hogy valaki

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

gondolkodásmód szintjén környezettudatos, nem feltétlenül hozza magával azt, hogy hajlandó is anyagi áldozatot hozni környezetvédelmi célokra, vagy például aktívan részt vesz a szelektív hulladékgyűjtésben. Azt tapasztalta, hogy **a gyermekes családok aktívabban vesznek részt a környezetvédelemben, ők a jövő generációja iránt is nagyobb felelősséget vállalnak.**

Az is érdekes kérdés, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos lakossági attitűdök hogyan változtak az elmúlt évek során. Schneider Mihály és Medgyesi Márton a 2020-as Társadalmi Riportban a környezetvédelemmel kapcsolatos attitűdök és az aktív cselekvés arányát vizsgálja és néhány vonását össze is hasonlítja egy 1993-ban és egy 2019-ben végzett kutatás alapján. A kutatás szerint változás figyelhető meg harminc év távlatában az emberek környezetvédelemhez való viszonyában. Mára elfogadottá vált az a gondolat, hogy minden ember a maga lehetőségei szerint felelősséget kell, hogy vállaljon, és ennek megfelelően cselekedjen is a fenntarthatóság érdekében. Ennek folyamányaként mindennapivá válik a környezettudatos magatartásforma, ami megjelenik a hulladékkezelésben és akár a közlekedésben (kevesebb autó, több kerékpár) is. Ez a típusú környezettudatos cselekvés azonban még nem terjedt ki egyformán minden rétegre, a legfelsőbb társadalmi rétegnek inkább a sajátja, míg a klímaváltozás iránti aggodalom a középosztályra jellemzőbb.

Farhana Borg, Monika Vinterek és Mikael Winberg tanulmánya az apa és az anya hatását vizsgálták olyan környezettudatossági kérdésekben, mint például a szelektív hulladékgyűjtés. Kiderült, hogy **a gyermekeket célszerű aktívan bevonni a környezettudatosságához kapcsolódó beszélgetésekbe és tevékenységekbe, mivel csak így lesznek képesek elköteleződni a környezeti szempontból fenntartható életmód mellett.** Következésképpen nem elég a gyermekek passzív jelenléte a gyakorlatok adaptációjához.

Louise Chawle tanulmányában azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy napjaink legfiatalabb generációi eltávolodtak a természeti környezettől és idejük egyre jelentősebb részét töltik a négy fal között. Ennek káros következményét már több kutatás bizonyította, mivel **a gyermekkorban megszerezhető közvetlen, illetve aktív tapasztalatok hiánya a későbbi életszakaszokban negatívan befolyásolja a környezettudatos életmódot.** Szó esik a gyakorlati és elméleti tudás elsajátításának körülményeiről (például a család környezettel

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

kapcsolatos értékközvetítése), valamint a súlyos környezeti problémák tényének érzelmi feldolgozását elősegítő gyakorlatokról.

A nemzetközi porondon megjelent a **klímavédelem és gyermekvállalás tudatos szembeállítás**a is. Seth Wynes és Kimberly A Nicholas az Environmental Research Letters-ben publikált 2017-es tanulmánya szerint a CO₂-kibocsátás csökkentésének leghatékonyabb módszerei: vállaljunk eggyel kevesebb gyereket, ne használjunk személyautót, ne utazzunk repülőn és ne együnk húst. Néhány kutatás¹ szerint tehát azzal tehetnénk a legtöbbet bolygónk jövőjéért, ha nem vállalnánk gyermeket, hiszen minden egyes új ember elképesztően pusztító hatással van a bolygónkra.

A gyermekvállalást a klímavédelemmel szembeállító teória helyett azonban a klímaváltozás és a demográfiai problémák orvoslása érdekében a környezettudatosságra nevelés, a környezetvédő attitűd kialakítása adja a hatékony és fenntartható megoldást. **Ha környezettisztelő közegben élünk, akkor az egyes generációk között lehetőség adódik a helyes magatartásminták öröklődésére.** Hazai sikeres példa volt, ami nagymértékben segítette a családokat, hogy környezettudatosabbak legyenek, a GreenDependent Fenntartható Megoldások Egyesülete és NOE által 2011-ben elindított a „Kislányom” program. A projekt célja a klíma-és energiatudatosság növelése, a széndioxidmentes életmód népszerűsítése, illetve az ehhez szükséges információforrások bemutatása, képzéseken való részvétel volt. A program kiváló példaként szolgál arra is, hogy **a nagycsaládosok is sikeresen tudnak tenni a környezetért, és kevésbé pazarolóan élni, mint egy átlagos magyar háztartás.**

A kutatás módszertana, a minta jellemzői

Korábbi kutatásunk folytatásaként az Európai Nagycsaládosok Nemzetközi Szövetsége (ELFAC) és a KINCS 2021 tavaszán végzett online felmérésében azt vizsgálta, hogy **a nagycsaládosok Európa szerte mennyire érznek felelősséget a környezetük védelme iránt**, mennyire jellemzi őket a fenntartható cselekvés.

¹ Business Insider 2019-es közvélemény-kutatása (<https://www.businessinsider.com/millennials-americans-worry-about-kids-children-climate-change-poll-2019-3>), Matthew Schneider-Mayerson kutatása (<https://www.bbc.com/worklife/article/20190920-the-couples-reconsidering-kids-because-of-climate-change>)

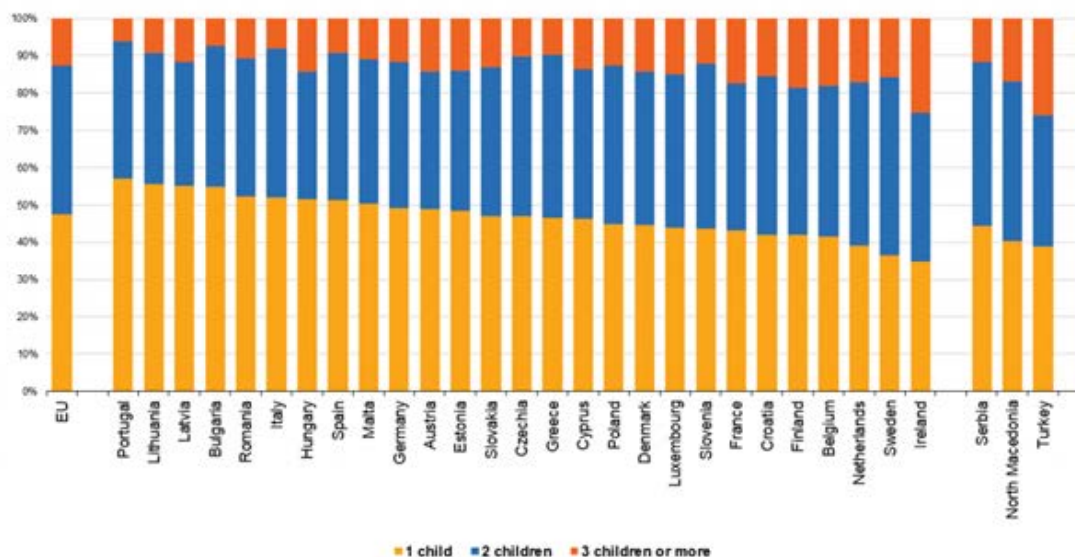

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

2020-ban az Európai Unióban a gyermekes háztartások 12,6%-a három vagy több gyermekes háztartásból állt. Írországban, Finnországban, Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Svédországban és Horvátországban és Magyarországon volt a legnagyobb a három vagy annál több gyermekes háztartások aránya (15,0% vagy azt meghaladó). Portugáliában (6,3%), Bulgáriában (7,4%), Olaszországban (8,1%), Spanyolországban (9,3%), Litvániában (9,4%) és Görögországban (9,8%) kevesebb mint minden tizedik gyermekes háztartásnak volt három vagy annál több gyermeke.

Households by number of children and country, 2020
(% of total households with children)

Note: Break in series and provisional data in Germany in 2020; Swedish data should be interpreted cautiously, as household data is not yet calibrated for non-response against administrative data
Source: Eurostat (online data code: lfst_hhhntych)

eurostat

1. ábra Forrás: Eurostat ([lfst_hhhntych](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table))

A kutatásban 11 országból (Horvátország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország) 2.789 nagycsaládos vett részt. A kérdőívet CAWI kérdezési módszerrel, tizenegy országban az ELFAC helyi szervezetei, nemzeti nyelven készített kérdőíven kerültek megosztásra. Az adatok feldolgozását, elemzését a KINCS végezte.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

A kitöltők kétharmada (67%-a) nő és csak egyharmada férfi (33%). A megkérdezettek iskolai végzettsége szerint felülreprezentáltak a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők. A válaszadók körülbelül 81%-a rendelkezik érettségivel vagy ennél magasabb végzettséggel.

A KSH 2018-as Digitális gazdaság és társadalom című kiadványa szerint 2018-ban² az összes internethasználó, és ezen belül a gyakori használóknak is több mint a fele nő volt. A több mint egy éve internetezők körén belül a nők kétharmad, a férfiak egyharmad részben voltak jelen. A hölgy válaszadók felülreprezentáltsága ebben az online kutatásban is megjelent.

A kérdőívet nagycsaládosok, tehát legalább három gyermekes családok tölthették ki. A válaszadók több mint fele (53%) három, negyede (26%) négy, 12%-a pedig öt gyermeket nevel, míg 9%-uk 6 vagy több gyermekkel rendelkezik.

A fővárosokban élők aránya 22%, az egyéb városokban élők 58%-ot tesznek ki, míg minden ötödik válaszadó községben lakik.

A kérdőívben a környezetvédelemmel kapcsolatos attitűdökre, a környezettudatos magatartásformákra kérdeztünk rá. Elemzésünk első részében a környezetvédelem globális problémáját, a második részben a környezettudatosság és egyéni felelősségvállalás megjelenését vizsgáljuk, a harmadik rész a gyakorlatról, azaz a közlekedésről, a megújuló energia alkalmazásáról és a szelektív hulladékgyűjtésről szól.

A környezettudatosság fogalma a konkrét cselekvésekkel túlmutat a környezeti ismereteken: „A környezettudatosság a társadalom és tagjai számára legmegfelelőbb, hosszú távú környezeti értékeket céltudatosan ötvöző, tudományosan megalapozott gondolkodás és az azon alapuló magatartásforma, melynek gyakorlati célja az ember és környezet viszony harmóniájának megteremtése (Kovács A. D. 2008. 65.old.)”

² <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ikt/ikt18.pdf>

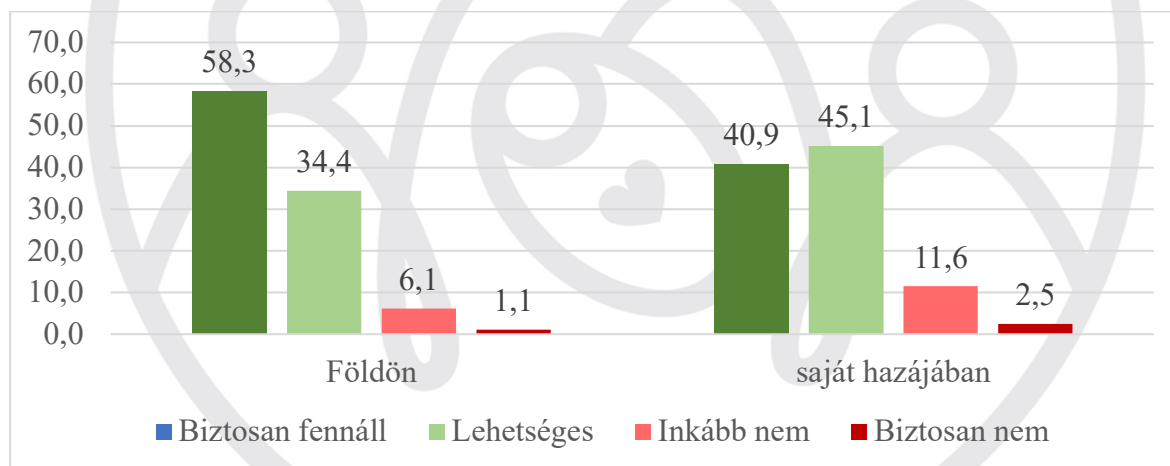
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Kutatási eredmények

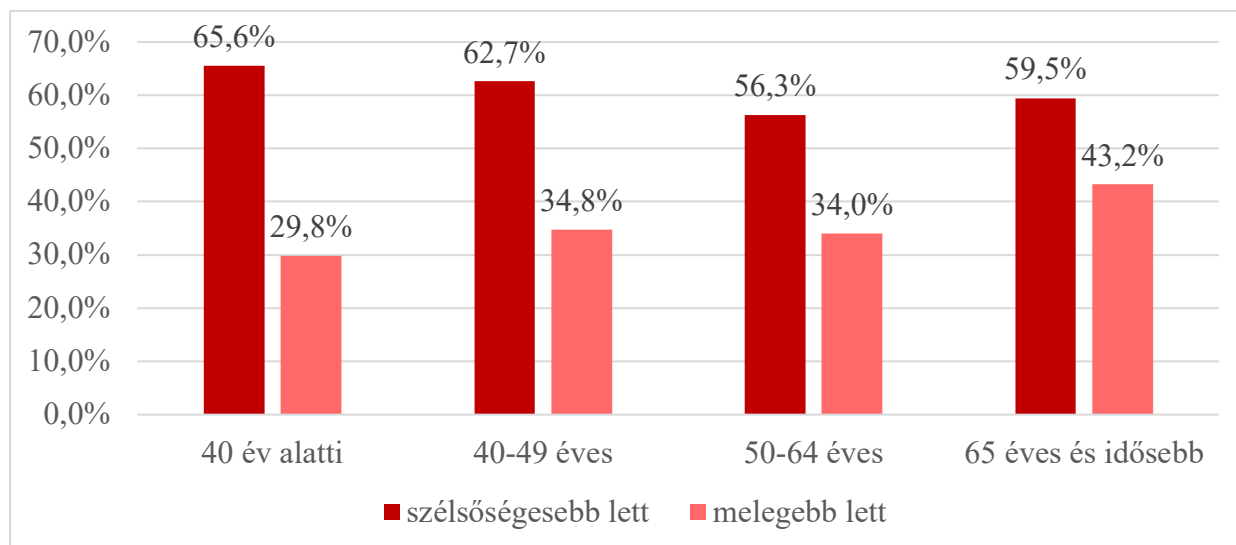
A környezetvédelem globális kérdései

Az európai nagycsaládosok szerint a Földet érintő globális környezeti problémák nagyon súlyosak (1-5-ig skálán 4,48 átlagot jelöltek). A válaszadók 61%-a jelölt 5-ös értéket (és további 29% 4-es értéket). Azok érzékelik különösen súlyosnak a problémát, akik községben vagy falun élnek, ők 4,52 átlagot jelöltek, a fővárosiak 4,40 átlagot adtak meg. Akik magukat másoknál környezettudatosabbnak gondolják, 4,59-es átlaggal nagyon súlyosnak érzik a Földet érintő globális környezeti problémákat, míg a kevésbé környezettudatos válaszadók csak 4,24 átlagot adtak. **A válaszadók 58%-a szerint a klímavészhelyzet biztosan fennáll a Földön** és harmaduk szerint is valószínűleg fennáll. Saját hazájuk (az Európai Unió tagországai) tekintetében 41%-uk gondolja úgy, hogy biztosan fennáll, míg 45%-uk szerint lehetséges, hogy fennáll a vészhelyzet azon a területen is, ahol élnek. Tehát **közvetlen környezetükben kevésbé érzik fenyegetőnek a problémát.**

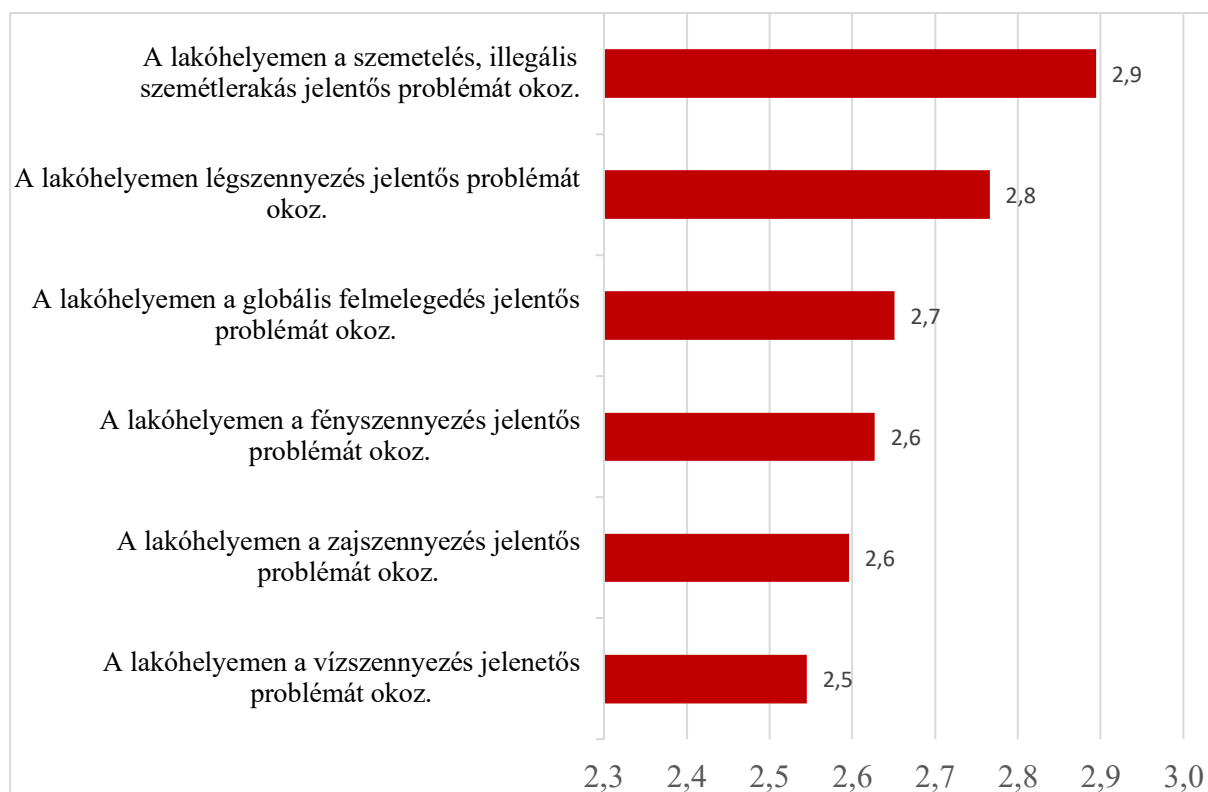
2. ábra Fennáll-e a klímavészhelyzet? (%) (N=2696, 2687)

Mind globális, mind lokális szinten a nagyobb városokban élők nyilatkozták legnagyobb arányban (Földön: 60%, saját hazájában 42%), hogy biztosan fennáll a klímavészhelyzet. A környezettudatosabb válaszadók kétharmada ítéli vészhelyzetnek a jelenlegi állapotokat.

3. ábra Hogyan változott a klíma az elmúlt 10 évben? N=2699, 2619

A nagycsaládosok válaszainak 58%-a alapján a klímaváltozás abban nyilvánul meg, hogy szélsőségesebb lett az időjárás az elmúlt 10 év során. Különösen a legfiatalabb, 40 év alatti korcsoport vélekedik így (66%). A válaszadók harmada (32%) szerint pedig melegebb lett, ezt a legidősebbek nyilatkozták a legnagyobb arányban. Elenyésző azok aránya, akik szerint nem változott számottevően (9%) a bolygó éghajlata az elmúlt évtizedben.

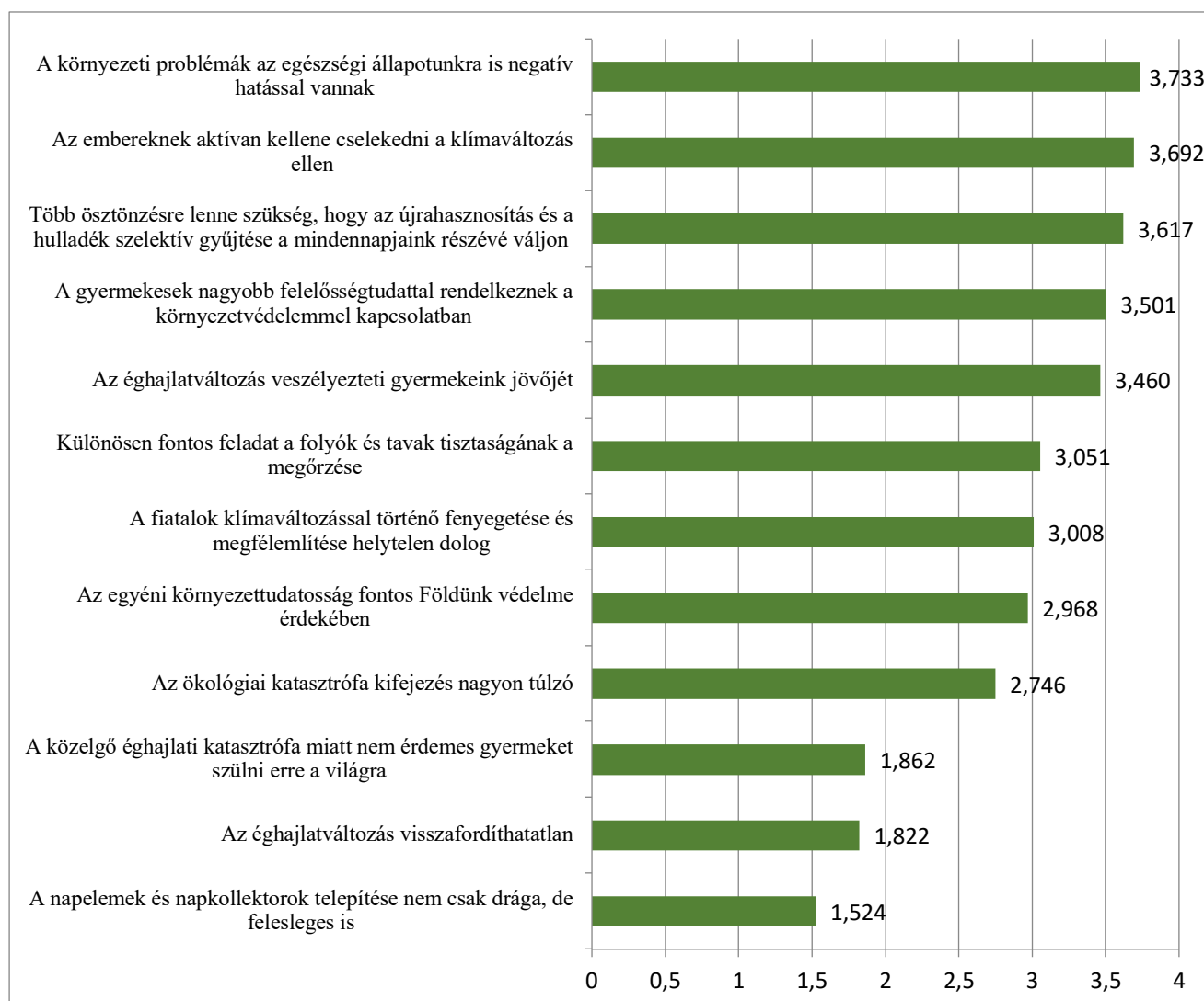
4. ábra A lakóhely környezeti állapotának bemutatása (N=2789)

A lakóhelyük környezeti problémákban való érintettségét a válaszadók átlagosan 57%-ban (2,7-es átlagolt értékkel a négyfokú skálán) érzékelték. **A legnagyobb problémát a személtelés és az illegális személtlerakás (66%; 2,9) jelenti szerintük.** A légszennyezés (61%; 2,8), a globális felmelegedés (57%; 2,7), a fény- (55%; 2,6), a zaj- (53%; 2,6), valamint a vízszennyezés (51%; 2,5) lokálisan negatív hatását is érzi a válaszadók többsége.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

5. ábra: Környezetvédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés átlagos értékei (1 egyáltalán nem ért egyet, 4 teljes mértékben egyet ért)

A válaszadók leginkább azzal értettek egyet, hogy a környezeti problémák negatívan befolyásolják az egészségi állapotot. **A nagycsaládosok döntően egyetértettek azzal is, hogy a gyermekekesek felelősebben viszonyulnak a környezetvédelemhez.**

Az európai nagycsaládosok nem fogadják el a gyermekvállalásnak és a környezeti katasztrófáknak az összekapcsolását, erőteljesen elutasítják a környezetvédelmi berendezések (napelemek, napkollektorok) felhasználásáról való lemondást, és azzal sem értenek egyet, hogy az éghajlatváltozás visszafordíthatatlan lenne.

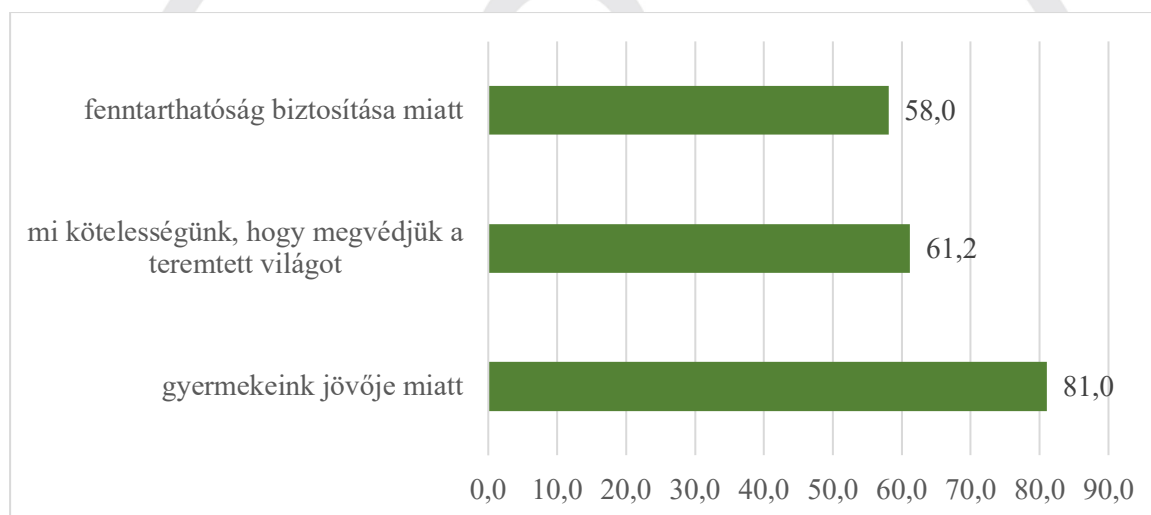

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Környezettudatosság és egyéni felelősségvállalás

Az európai nagycsaládosok 91%-át inkább érdekli, ezen belül 58% nagyon érdekli a környezetvédelem. Arra a kérdésre, hogy miért tartja fontosnak a környezetvédelmet, **legtöbbször (81%) a gyermekeik jövője miatt** választ jelölték. Második helyen szerepelt, hogy a mi kötelességünk megőrizni a teremtett világot (61%), míg harmadik helyre került a fenntarthatóság szempontja.(58%). A KINCS 2020-ban készült „Családok és a környezetvédelem” című hazai reprezentatív kutatásában a fontossági sorrend ugyanígy alakult, de a fenntarthatósági szempontot a magyar válaszadók kevesebb mint fele (46%) értékelte fontosnak.

6. ábra Miért tartja fontosnak a környezetünk védelmét? (N=2789)

A válaszadók részben (63%) vagy teljesen (22%) felelősséget vállalnak a környezet romlása miatt és csak 15%-uk érzi úgy, hogy egyáltalán nem az ő felelősségük. **Minél több gyermekről gondoskodik egy család, annál inkább érzik úgy, hogy a saját kötelességük megvédeni a teremtett világot.**

A válaszadók fele környezettudatosabbnak érzi magát másoknál (49%). Akik felelősnek érzik magukat a környezet romlása miatt, azoknak több mint fele (52%) környezettudatosabbnak tarja magát másoknál. Akik magukat ugyanannyira tartják

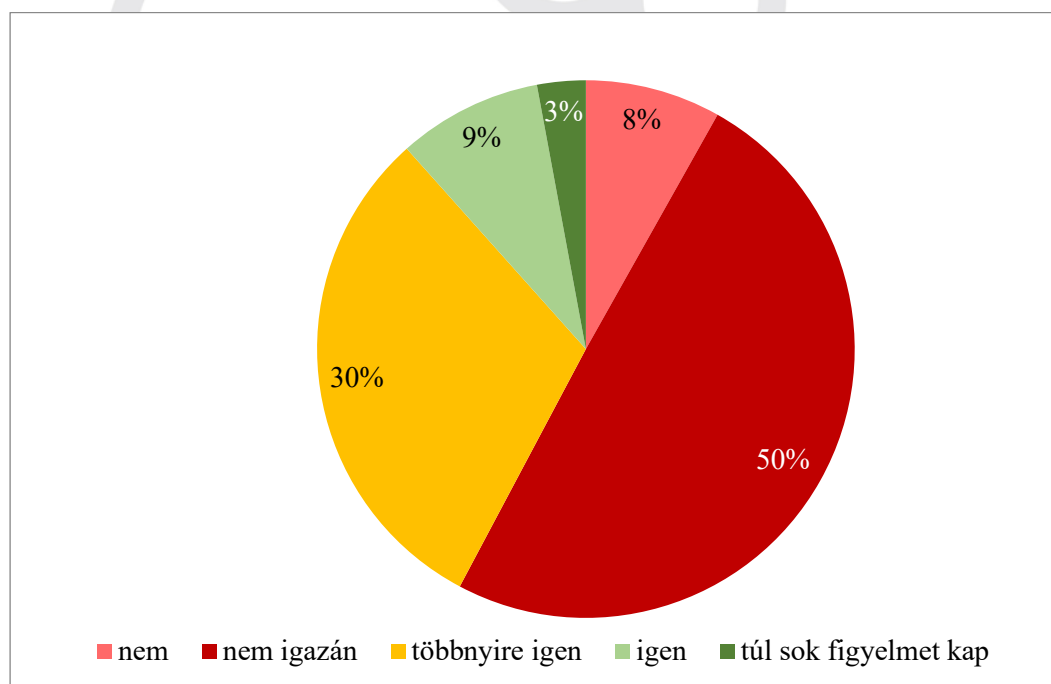
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

környezettudatosnak mint a másokat, azok közel kétharmada (63%) részben felelősnek érzik magát a környezet romlása miatt.

A környezeti problémákért a túlzott fogyasztást (88%), a gyárakat (69%) és a multinacionális cégeket (56%) jelölték meg fő felelősnek. A túlnépesedést jóval kevésbé okolják. Minél inkább érdeklődik valaki a környezetvédelem iránt, annál inkább teszi felelőssé a túlzott fogyasztást és a multinacionális cégeket.

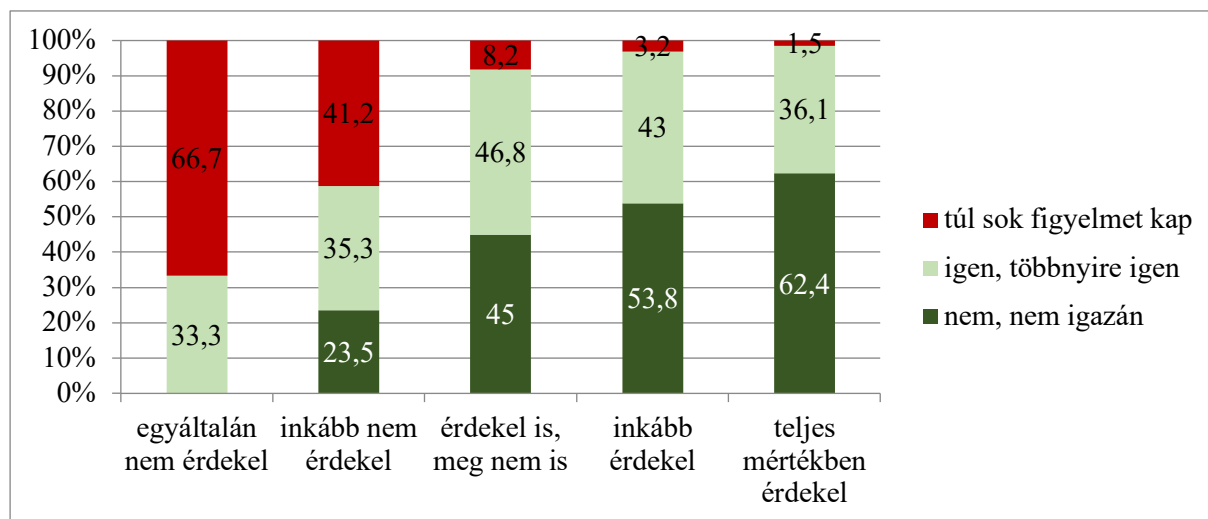
Arról is kérdeztük a nagycsaládsokat, hogy szerintük kellő figyelmet fordítanak-e országukban a környezetvédelem kérdésére. **A legtöbb válaszadó szerint nem igazán kap kellő figyelmet a környezetvédelem ott ahol élnek, 58 %-uk vélekedik így.** Elenyésző azok száma, akik szerint a környezetvédelem kérdése túl nagy figyelmet kap, ők leginkább azok közül kerülnek ki, akik egyáltalán nem érdeklődnek a téma iránt. A 2020-as hazai kutatásban az átlag magyar családok többsége úgy látta, elegendő figyelemben részesül a kérdéskör.

7. ábra Ön szerint a környezetvédelem kérdése megfelelő figyelmet kap az Ön országában? (N=2773)

Minél inkább érdekli a válaszolót a környezetvédelem, és minél inkább felelősnek gondolja magát a környezet romlása miatt, annál inkább gondolja úgy, hogy a környezetvédelem problémája nem kap elég figyelmet abban az országban, ahol lakik.

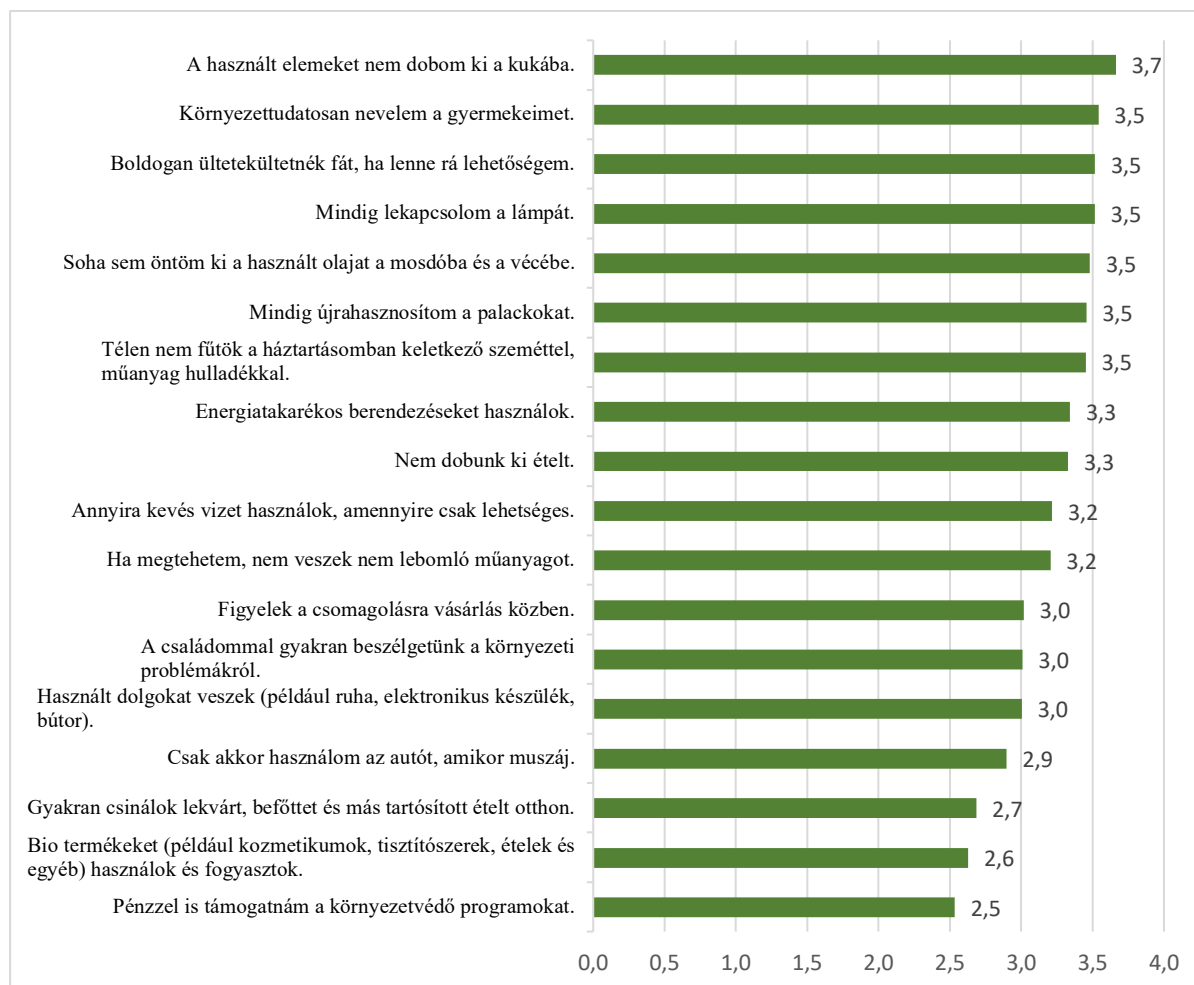

8. ábra Környezetvédelemre fordított figyelem és a környezetvédelem iránti érdeklődés kapcsolata (%) (N=2765)

Környezettudatosság a gyakorlatban

A környezettudatos életvitelhez kapcsolódó tevékenységekkel a válaszadók jellemzően azonosulnak (átlagosan 79%; 3,3-as átlagolt érték a négyfokú skálán). **A kitöltők nagytöbbsége gyermekeiket igyekszik környezettudatosan nevelni (96%; 3,5).** Ez összecseng azzal a hipotézisünkkel, miszerint nagycsaládosként is lehet olyan viselkedésmódot tanúsítani, amely védi a környezetünket és bolygónkat.³ A környezettudatos nevelés fontosságát mutatja, hogy a vizsgálatban résztvevő **európai nagycsaládok aktívan részt vesznek a jövő generációjának környezettudatos nevelésében.**

³ lásd: Farhana Borg, Monika Vinterek és Mikael Winberg tanulmánya

9. ábra A környezettudatos életvitelhez kapcsolódó tevékenységek

Az európai nagycsaládosok jellemzően tartózkodnak azoktól a tevékenységektől, amelyek szennyeznék környezetüket (használt elemek, használt olaj kidobása, szeméttel fűtés), illetve nem folytatnak pazarló életvitelt (lekapcsolják a lámpákat, újrahasznosítják a műanyag palackokat, spórolnak a vízzel, nem dobnak ki ételt). Ezek már a mindennapi élet természetes részét képezik számukra. **A második legnépszerűbb állítás, hogy környezettudatosan nevelik gyermekeiket.** A biotermékek használata, vagy a saját készítésű élelmiszerek előállítására azonban ritkább körökben, ahogy a környezetvédő programok pénzzel támogatás is. Viszont például a **faültetés már sokkal népszerűbb tevékenység a nagycsaládosoknál.**

Kutatásunkban azt is vizsgáltuk, hogy a környezetkímélő, energiatakarékos eszközök mennyire elterjedtek a nagycsaládosok körében. **A családok harmadának egy autója van, több mint**

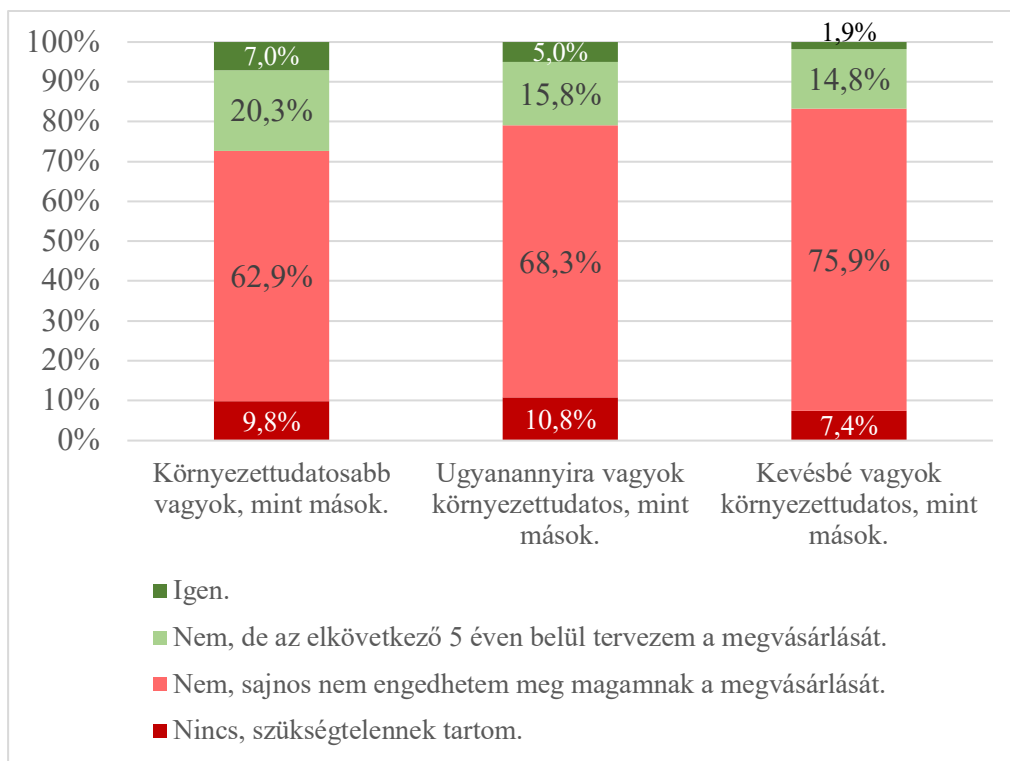
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

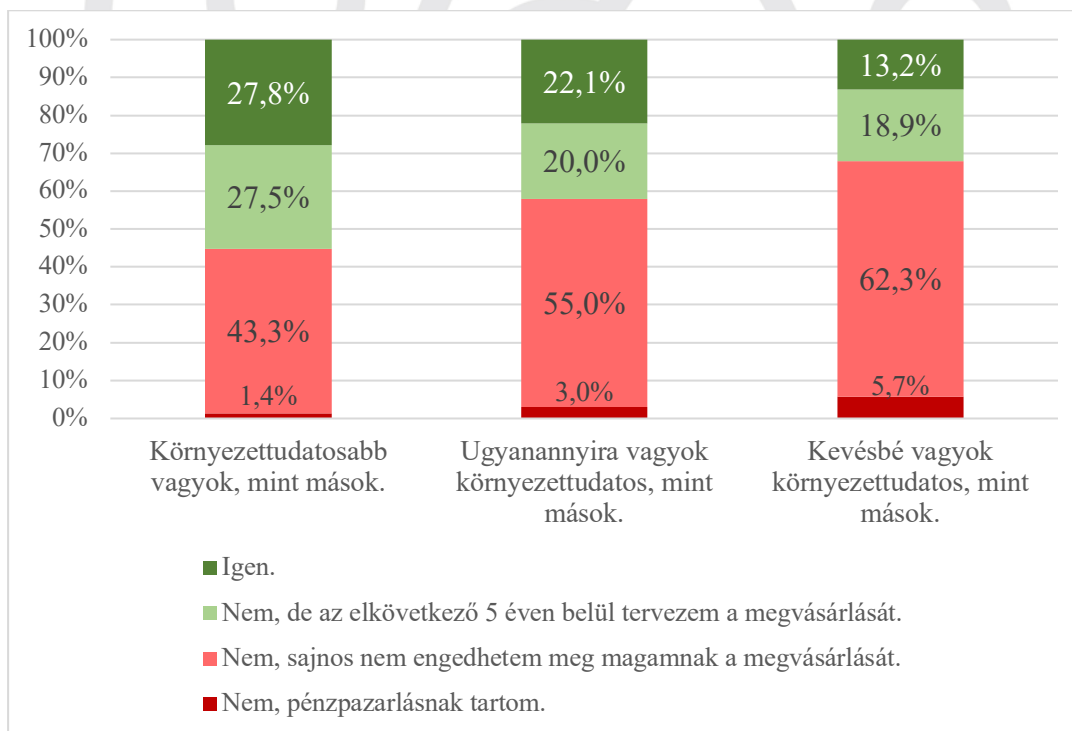
felének legalább kettő. 6%-uk rendelkezik hibrid autóval, közel ötödük (18%) tervezi, hogy ilyen típust vásárol a következő 5 évben. Azonban **a családok kétharmada (66%) úgy nyilatkozott, hogy a környezetkímélőbb elektromos vagy hibrid típusokat nem engedhetik meg maguknak.**

A válaszadók negyede (24%) rendelkezik már napelemmel, víz újrahasznosító berendezéssel vagy energiatakarékos rendszerrel, és további közel negyedük (23%) tervezi azok megvásárlását. A családok felének (50%) azonban az anyagi helyzete ezt nem teszi lehetővé.

Mind az autó, mind a háztartási berendezések tekintetében az energiatakarékos, környezetkímélő megoldások választása szorosan összefügg a válaszadók településének típusával, szubjektív anyagi helyzetével és környezettudatosságának mértékével. A környezetkímélő eszközök megvásárlása a nagycsaládosok körében nagymértékben függ a pénzügyi forrásoktól is. A környezettudatosság jól is megmutatkozik ezen eszközök megvásárlása vagy annak szándéka terén. **Az önmagukat másoknál környezettudatosabbnak tartók körében a legelterjedtebbek az elektromos vagy hibrid autók és a környezetkímélő berendezések.** A különbség a kevésbé környezettudatosnak vallott családokhoz képest többszörös, az autóvásárlás tekintetében csaknem négyszeres, a berendezések esetén a duplája a magukat környezettudatosnak tartó családok javára. A kevésbé környezettudatos válaszadók jelölték a legnagyobb arányban, hogy nem engedhetik meg maguknak az ilyen eszközök megvásárlását.

10. ábra Van elektromos vagy hibrid autója? (N=2775)

11. ábra Van-e napelem, víz újrahasznosító berendezés, vagy energiatakarékos rendszer? (N=2765)

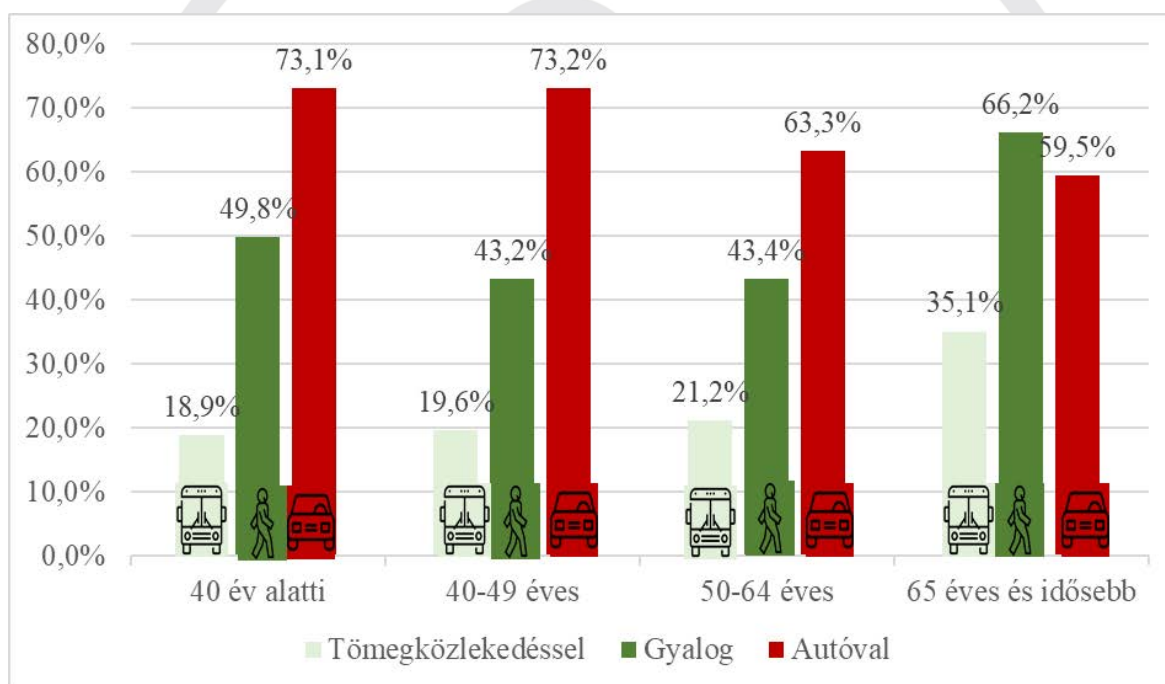
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

A környezettudatossággal összefüggésbe hozható egyéni szokások témakörében vizsgáltuk, milyen közlekedési módot választanak a hétköznapokban. **A nagycsaládosok legnagyobb arányban autóval (41%) közlekednek és gyalog (27%) járnak.** Valamivel több mint tizedük használja a kerékpárt (14%) vagy a tömegközlekedést (12%) egy átlagos napon.

A jellemző közlekedési módok leginkább a lakóhely településtípusával állnak összefüggésben, illetve a kerékpározás kivételével még az életkorral mutatnak szoros kapcsolatot.

A fiatalabb korcsoportok a mindennapok során inkább autót használnak. A legidősebb, 65 év feletti válaszadók járnak a legnagyobb arányban gyalog vagy tömegközlekedéssel.

12. ábra Hogyan közlekedik Ön egy átlagos hétköznapon? (válaszok arányában, N=2724)

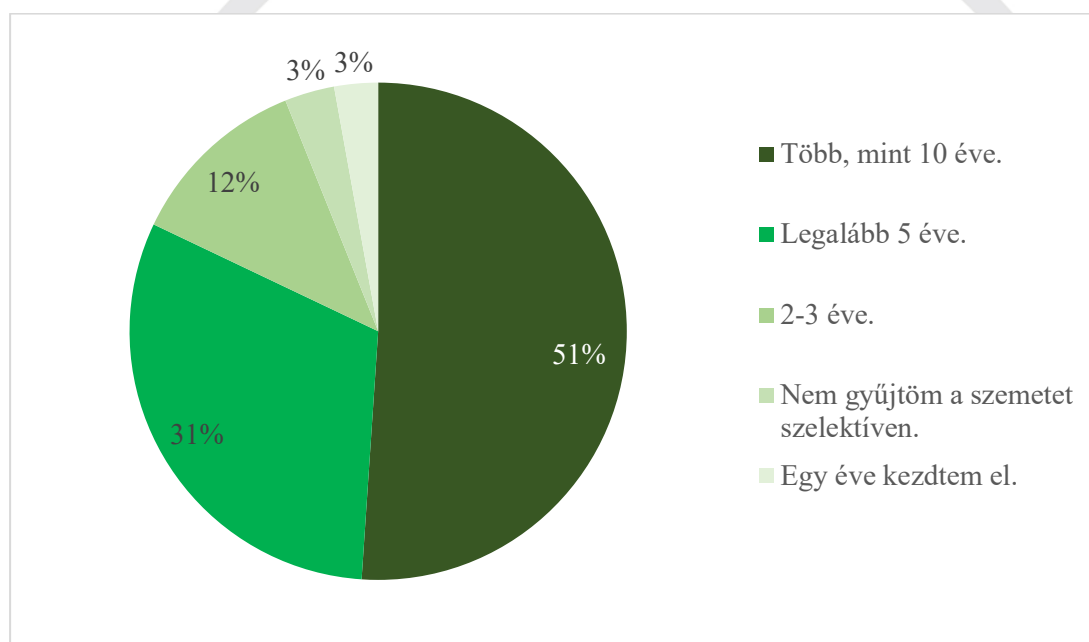
Gyalog vagy tömegközlekedéssel legnagyobb arányban a fővárosokban élők járnak. Autóval leginkább a községekben vagy falun élők közlekednek. A kerékpárt pedig leginkább a városokban lakók választják.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Az európai nagycsaládosok több mint 90%-a szelektíven gyűjti a szemetet. Minél magasabb valakinek a végzettsége, annál inkább jellemző rá, hogy külön gyűjti a papír, üveg, vagy fém hulladékot. Szignifikáns összefüggés látható a szubjektív anyagi helyzet és a szemét szelektív gyűjtése között is. Minél jobb anyagi helyzetben van a válaszadó, annál fontosabb számára a szelektív hulladékgyűjtés, ugyanakkor azok a válaszadók is 90%-ban fontosnak tartják a hulladék külön gyűjtését, akik nehezen jönnek ki a fizetésükből, vagy hónapról hónapra élnek. **Azok a válaszadók, akik szelektíven gyűjtik a szemetet 48%-ban környezettudatosabbnak érzik magukat másokhoz képest.**⁴

13. ábra Ön mióta gyűjti szelektíven a szemetet? (N=2777)

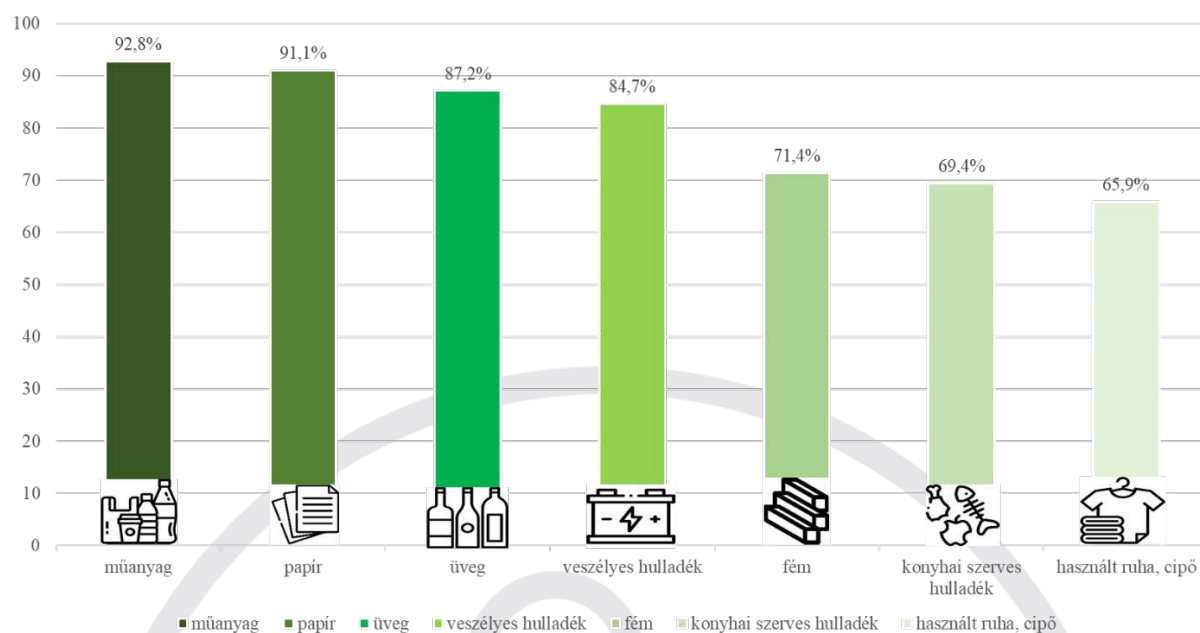
A válaszadók fele (51%) több mint 10 éve gyűjti külön a szemetet, 31%-uk pedig már legalább 5 éve. Csupán a kérdőívet kitöltők 3%-a válaszolta, hogy nem gyűjti külön a szemetet. Összefüggés van a képzettség szintje és a szelektív hulladékgyűjtés ideje között is, ugyanis minél magasabb valakinek a végzettsége, annál régebb óta gyűjti külön a hulladékot.

⁴ Ez egybecseng Urbán-Köszegi vizsgálatával, ami arra irányult, hogy a környezettudatosság mit jelent a megkérdezettek számára. Az általuk felsorol szempontok szerint a hulladékgyűjtés került az első helyre.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

14. ábra Ön mit gyűjt szelektíven? (N=2789 fő)

A legtöbben a műanyagot és a papírt gyűjtik külön. Legkevésbé a használt ruhát és a cipőket hasznosítják újra az emberek. Ebben is megegyeznek a nagycsaládosok válasza az átlag magyar családok válaszaival.

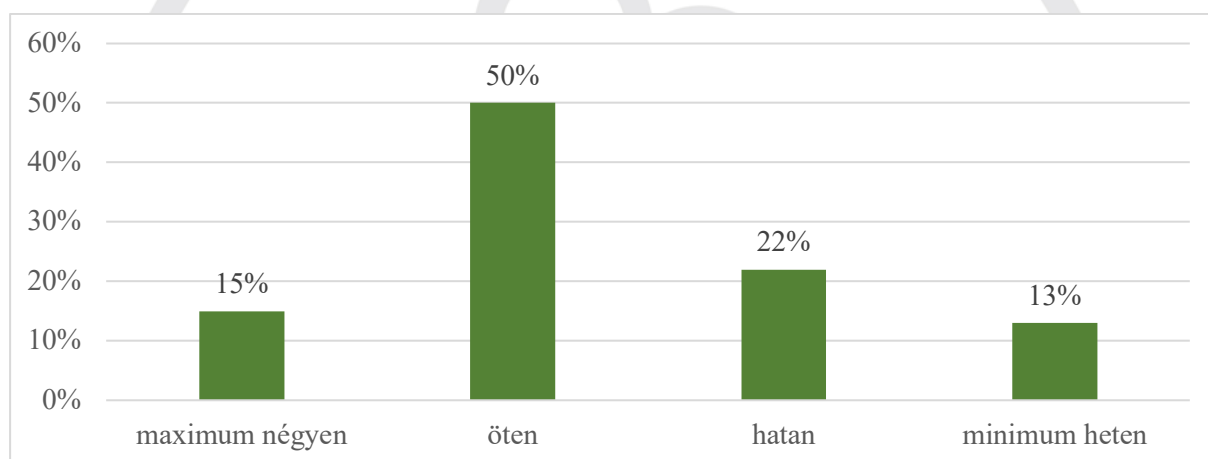
Minél magasabb az iskolai végzettségük a válaszadóknak annál nagyobb arányban gyűjtik külön az egyes szeméttípusokat. A felsőfokú végzettségűek leginkább műanyagot (94%) és papírt (94%) gyűjtik szelektíven, legkevésbé pedig a használt ruhákat és cipőket (69%). Az alacsony végzettségűek szintén a műanyagot (78%) és a papírt (71%) gyűjtik leginkább külön, de náluk a fém gyűjtése (48%) végzett az utolsó helyen. A fővárosban legkevésbé a konyhai, szerves hulladékot gyűjtik külön a nagycsaládosok.

A válaszadók 61%-a nem komposztálja a háztartási hulladékot, ebből 25%-uk azért nem, mert nem megoldható számukra.

Magyarországi adatok

Magyarországon 835 nagycsaládos töltötte ki az online kérdőívet. A kitöltők háromnegyede nő, egynegyede férfi. A felmérés résztvevők fele negyvenes éveiben jár, egyötödük 29-39 éves, illetve 50-59 éves. A 60 éven felüliek aránya 10%. Felülreprezentáltak a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, hiszen a résztvevők 65%-a rendelkezik diplomával. Érettségit követő szakképzést, felsőfokú szakképzést a válaszadók 17%-a szerzett, míg érettségije 9%-nak van. Az érettségivel nem rendelkezők aránya szintén 9%. Felmérésünk résztvevőinek egy-egy ötöde a fővárosban, megyeszékhelyen és községben/falun él. A megkérdezettek közel 40%-a egyéb városból származik. A válaszadók 80%-a kertesházban, 13%-a társasházban, míg 8% lakásban él. A kutatásban résztvevők fele öt fős háztartásban él. Közel egyötödük hat fős, míg 15%-uk maximum négy fős, 13%-uk pedig minimum hét fős háztartásban.

15. ábra A magyar résztvevők megoszlása háztartásnagyság alapján, % (N=824 fő)

A kutatásban résztvevők 86%-a házasságban él. Az élettársi kapcsolatban élők aránya 9%. A válaszadók 60%-ának három-, egynegyedének négy-, 9%-ának öt-, míg 7%-ának legalább hat gyermeke van. A háromgyermekesek aránya kiemelkedő. A megkérdezettek felének minden gyermeke kiskorú, 18 éven aluli. Egyharmaduknak van kiskorú és nagykorú gyermeke is, míg a válaszadók 18%-ának kizárólag 18 éven felüli, nagykorú gyermekei vannak.

Az anyagi helyzettel való elégedettség tekintetében a legjellemzőbb válasz a 'jól kijövök a jövedelmemből' lett, melyet a résztvevők fele (52%-a) választott. A megkérdezettek közel

KINCS

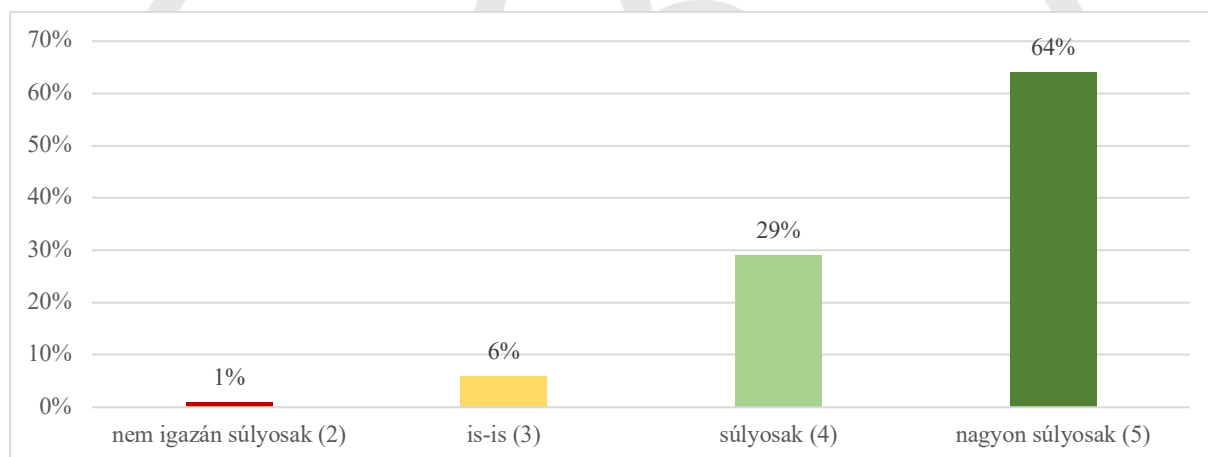
KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

egynegyede (24%) nehezen jön ki jövedelméből, 16% problémamentesen él, míg 8%-uk hónapról hónapra él, anyagi gondjai vannak.

A felmérésben résztvevő legtöbb válaszadó tehát a negyvenes éveiben jár, jellemzően egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkezik, házasságban él, kertesháza van, városban lakik, de nem a nagyvárosok egyikében, jellemzően öt fős háztartásban él, három gyermeket nevel, akik nagy valószínűséggel még 18 éven aluliak, és anyagi helyzetét tekintve jól kijön a jövedelméből.

A környezetvédelem globális kérdései

A magyar nagycsaládosok szerint is súlyos problémával állunk szemben, 64 %-uk különösen súlyosnak tartja a Földet érintő környezetvédelmi problémát.

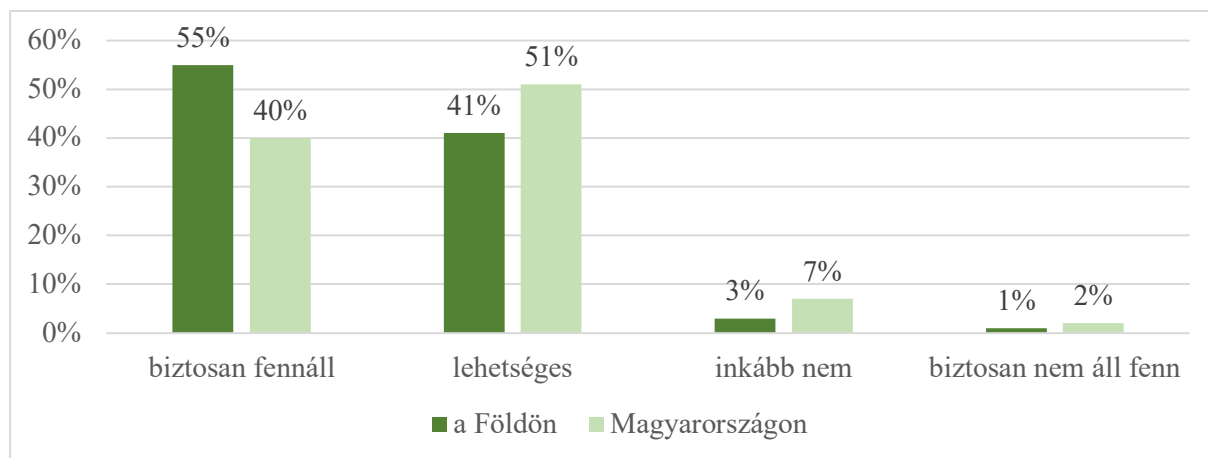
16. ábra Ön szerint mennyire súlyosak a Földet érintő környezeti problémák? % (N=830 fő)

Földünk esetében a többség (55%) biztosra veszi a klímavész helyzet bekövetkeztét, míg saját országunk esetében 51% feltételezi azt. **A magyar nagycsaládosok a klímavész helyzet lehetőségével egyértelműen tisztában vannak, ám azt a többség globális méretű problémaként tartja számon, akárcsak a többi európai országban.**

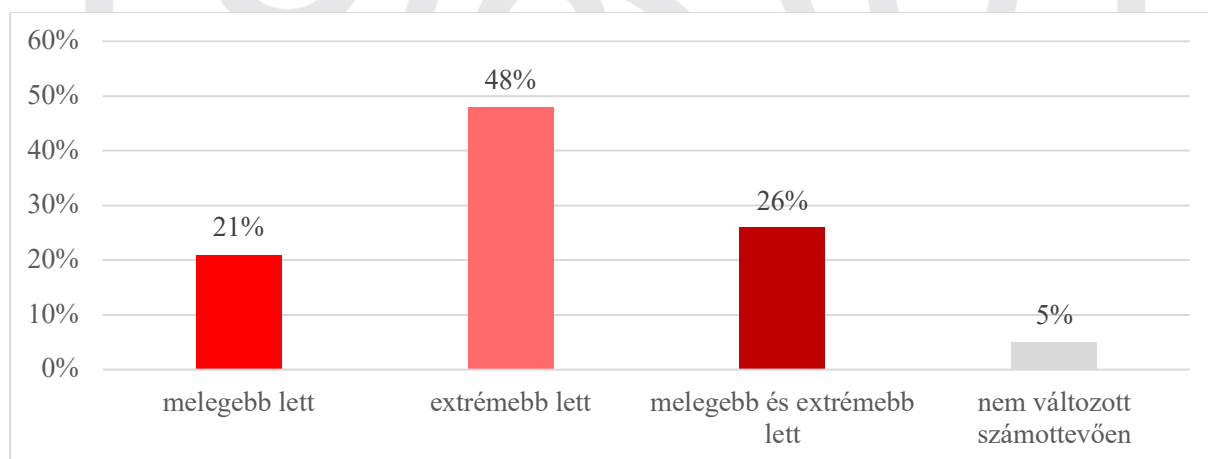
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

17. ábra Ön szerint fennáll a klímavész helyzet lehetősége a Földön, illetve Magyarországon? % (N=804 fő)

A megkérdezettek egyértelműen érzékelik az elmúlt 10 évben bekövetkezett változásokat a klíma és az időjárás tekintetében. Az enyhe telek és a melegebb nyarak váltakozását, illetve a szélsőséges időjárási viszonyok alakulását a megkérdezettek 95%-a észleli. **A válaszadók közel fele (48%-a) szerint extrémebb lett az időjárás az elmúlt 10 év során**, egyötödük szerint melegebb klíma lett jellemző, míg egynegyedük szerint már ez is, az is igaz.

18. ábra Ön szerint változott az elmúlt 10 évben a klíma és az időjárás? % (N=835 fő)

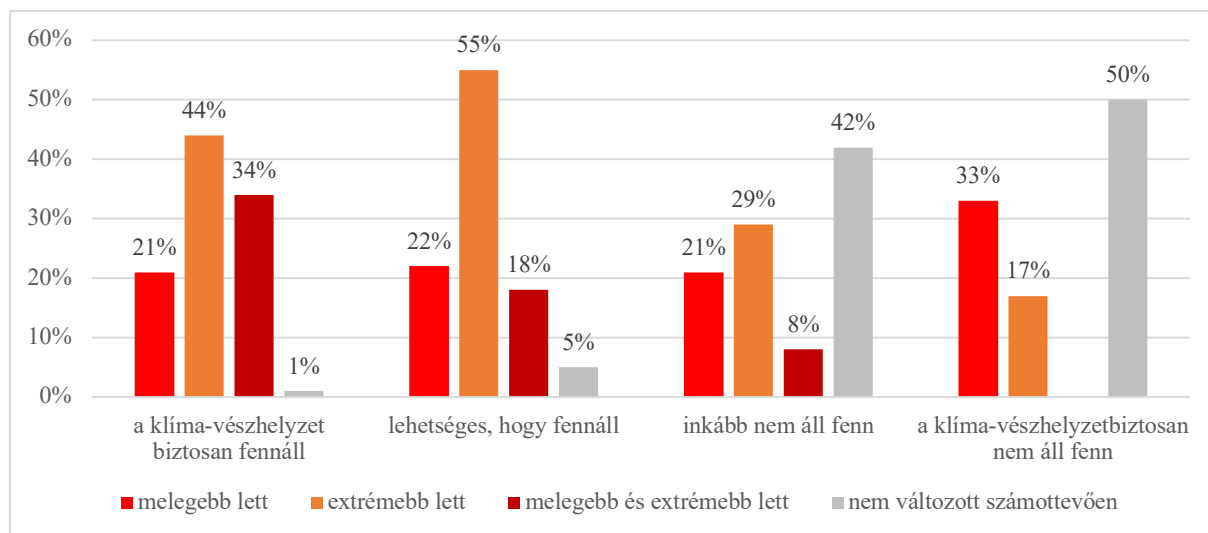
A válaszadók minél inkább tagadják a klímavész helyzetet, annál kevésbé érzékelik, hogy az időjárás és a klíma tekintetében változás következett volna be az elmúlt 10 évben. Az extrémebb időjárási változásokat egyértelműen azok a válaszadók ismerték el nagyobb arányban, akik szerint fennáll vagy lehetséges, hogy fennáll a klímavész helyzet. A klíma melegebbé válását

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

ugyanakkor a klímavész helyzetet tagadók érzékelték nagyobb arányban (33%). Akik szerint a klímavész helyzet igenis létező jelenség egyharmad arányban nem csupán a melegebb időt, de annak szélsőséges, extrém megjelenési formáit is érzékelték az elmúlt 10 év során.

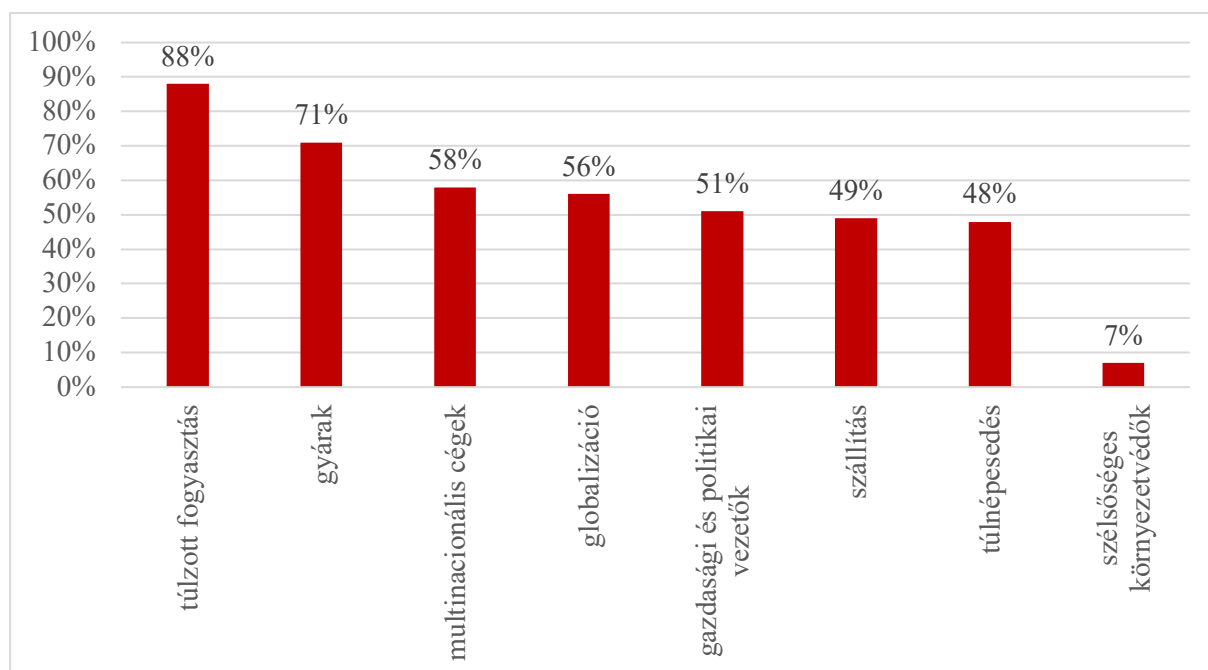

19. ábra Ön szerint változott az elmúlt 10 évben a klíma és az időjárás? – a Föld klímavész helyzetéről szóló válaszok alapján, % (N=805 fő)

A nagycsaládosok Magyarországon is lakóhelyük legsúlyosabb problémájának a szemetelést és az illegális szemétkerakást tartják (átlag: 3,10). Ezt követi a globális felmelegedés és a légszennyeződés, akárcsak a többi európai nagycsaládos listáján. A fényszennyezés 2,36-os átlaggal a sor végén zárt.

Míg a nagyvárosokban a megkérdezett nagycsaládosok többsége problémásnak látja szinte mindegyik környezetszennyező tevékenységet, addig a kisebb településeken élőknek jellemzően a szemetelés, illegális szemétkerakás (67-77%) és a globális felmelegedés (62-68%) problémája zavarja legnagyobb arányban. A nagyvárosokban a legkevésbé zavaró probléma a vízszennyezés (45-50%), míg a kisebb településeken a fényszennyezés, melyet az ott lakók nagyjából negyede érzékel problémásnak. A nagyvárosokban a szemetelés (73-83%) és a globális felmelegedés (76%) mellett kiemelkedő a légszennyeződés is (80-81%).

A környezeti problémákért elsősorban a túlzott fogyasztást (88%) és a gyárakat (71%) tették felelőssé a magyar válaszadók is. Ezután következnek a multinacionális cégek (58%) és a globalizáció (56%).

20. ábra Ön szerint ki vagy mi felelős a különböző környezeti problémákért? % (N=830 fő, 3543 válasz)

58%-a szerint mi magyarok sem fordítunk kellő figyelmet saját környezetünk védelmére.

A kérdésre egyértelmű igen választ 7%, míg teljes mértékben elutasító választ 10% adott.

A magyar nagycsaládosok legnagyobb arányban a folyók és tavak tisztaságának megőrzését (3,78), az egyéni környezettudatosság fontosságát (3,74) és az ehhez köthető klímaváltozással kapcsolatos aktív tenni akarást hangsúlyozzák (3,7). **Legkevesebben azzal az állítással tudtak azonosulni, hogy az éghajlati katasztrófa miatt nem érdemes gyermeket vállalni a jövőben** (átlag: 1,33).

9. ábra: Mennyire tartja jellemzőnek az állításokat lakóhelyén? átlagok (N=763 fő)

Környezettudatosság és egyéni felelősségvállalás a gyakorlatban

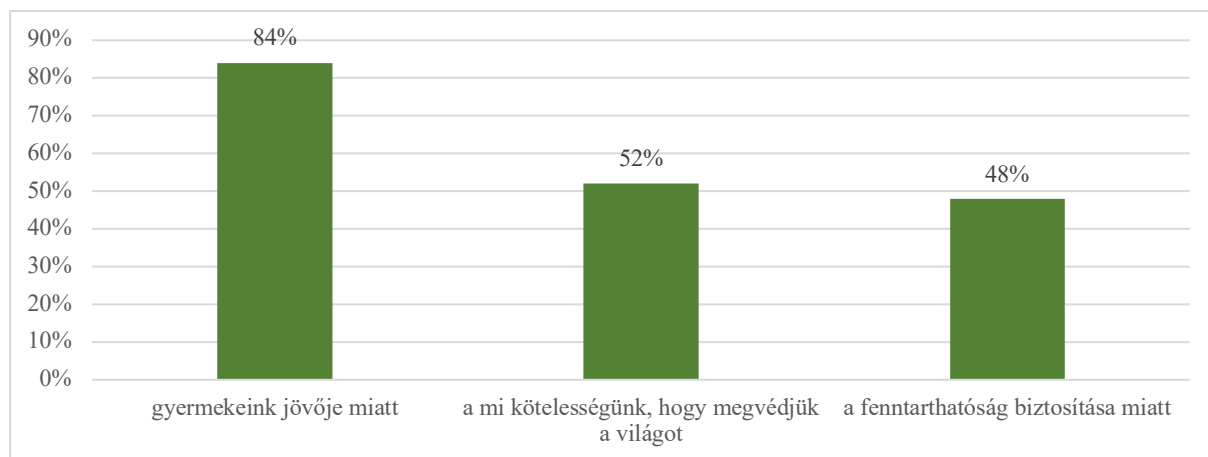
A magyar nagycsaládosok túlnyomó többségét (94%) érdekli a környezetvédelem, 61%-uk kiemelt érdeklődést mutat a téma iránt. A közömbösek aránya 5%, míg a téma iránt nem érdeklődőké éppen csak eléri az 1%-ot. A környezetvédelem témáját teljesen elutasító válaszadó nem volt hazánkban.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

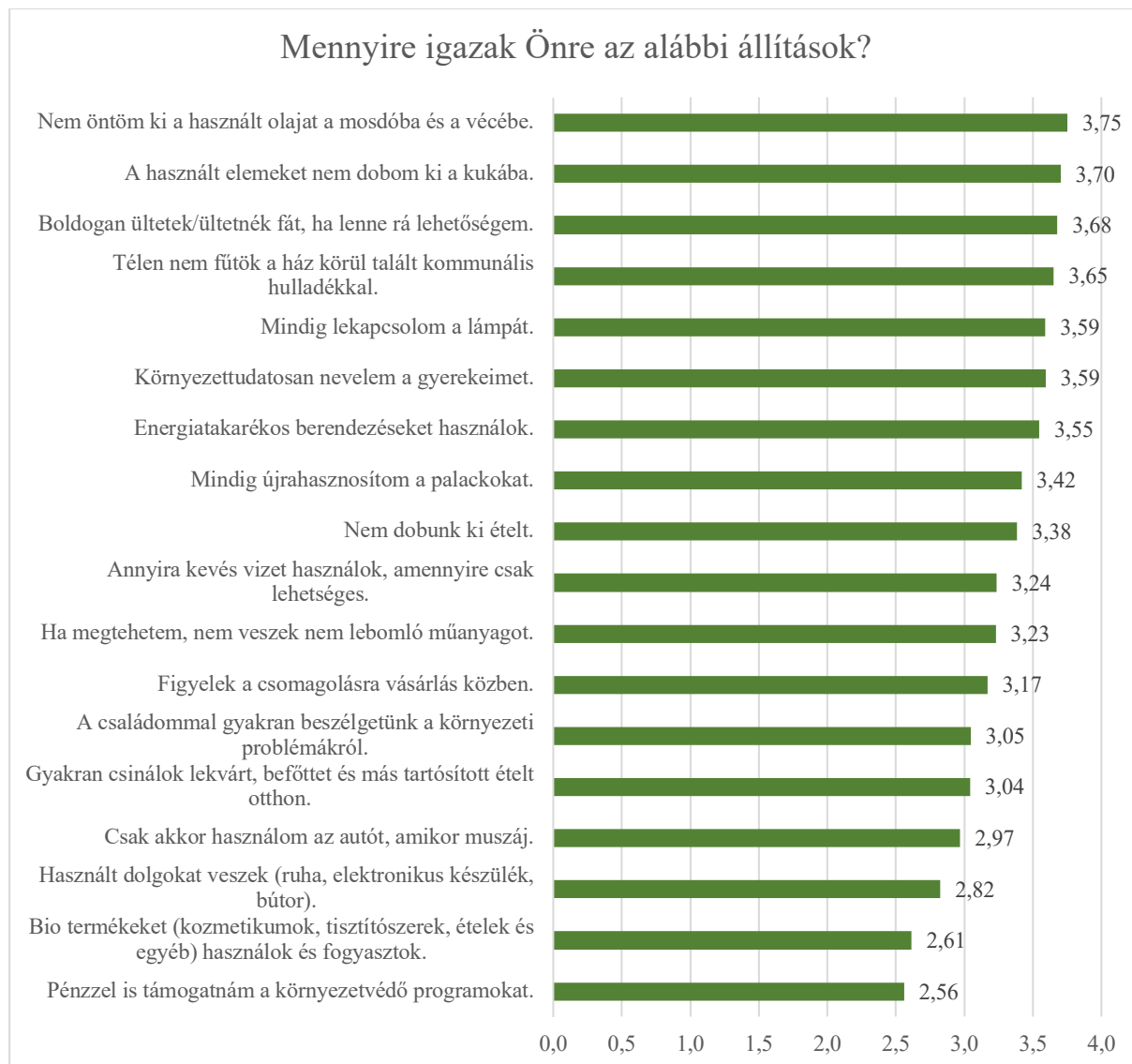
A nagytöbbség nálunk is (84%) gyermekeink jövője miatt tartja fontosnak a témát, míg a világ megvédésének kötelességét és a fenntarthatóság biztosítását a megkérdezettek fele választotta.

21. ábra: Mennyire tartja fontosnak a környezetvédelmet? % (N=833 fő)

A megkérdezettek nem pusztán érdeklődnek a környezetvédelem témája iránt, de törekednek a környezettudatos életre is, hiszen **közel kétharmaduk (63%) egyértelműen úgy tartja, környezettudatosabban él, mint mások.** Minden harmadik válaszadó ugyanolyan környezettudatosnak ítéli magát, mint a társadalom többi tagját.

A környezetünk romlása miatt a válaszadók közel egyötöde érzi felelősnek magát, kétharmaduk csupán részben vállalja érte a felelősséget. Felmérésünk részvevőinek 15%-a nem tartja felelősnek önmagát a környezet romlása miatt. Akik környezettudatosnak tartják magukat, általában csak részben érzik magukat felelősnek környezetük romlása miatt. Vagyis a környezettudatos életvitelnek köszönhetően hozzájárulnak környezetük védelméhez, és kevésbé tartják magukat hibásnak a felmerülő problémák miatt.

22. ábra: Mennyire igazak Önre az állítások? % (N=801 fő)

Egy négyfokú skálán a megkérdezettek nagymértékben (3,7) egyetértettek azzal, hogy a használt olajat nem öntik a mosdóba, toalettbe, illetve nem dobják az elemeket a kukába. **A magyarok ugyanannyira környezettudatosan nevelik gyermekeiket mint az európai átlag.** Összesen két kijelentés aránya nem érte el a 2,65-öt: „biotermékeket használok”, illetve „pénzzel is támogatnám a környezetvédő programokat”. Az európai lista végén is ezek szerepeltek.

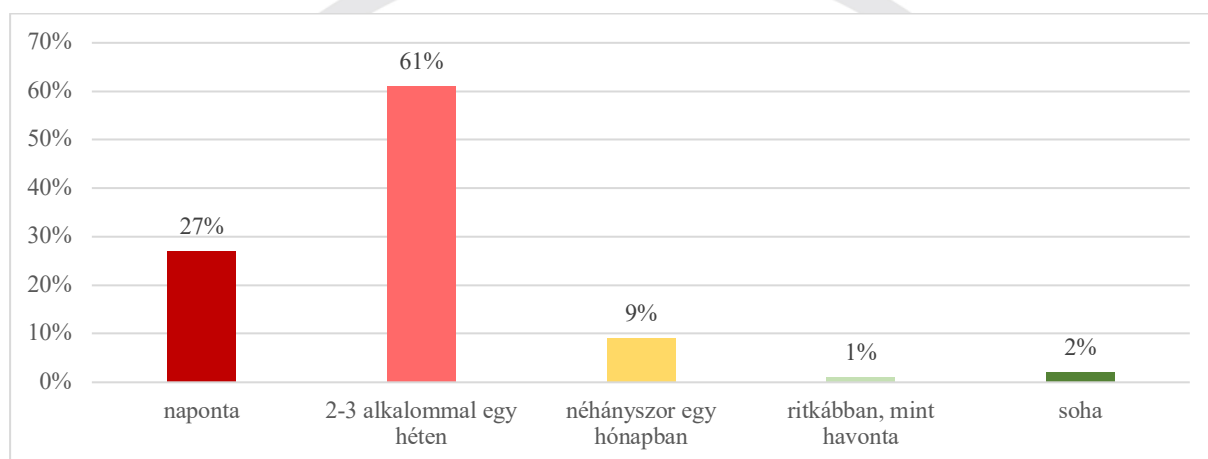

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Heti rendszerességgel egyetlen válaszadó sem vásárol ruhát, illetve cipőt. **A havonta ruhaneműt vásárlók aránya 12%, míg a ritkábban vásárlóké 88% az általunk megkérdezett nagycsaládosok körében.**

A megkérdezettek valamivel több mint egynegyede napi rendszerességgel, míg **61%-a hetente 2-3 alkalommal fogyaszt húst.** A ritkábban húst fogyasztók aránya 10%, a vegetáriánus vagy vegán válaszadók pedig csupán 2%-ban jelentek meg.

27. ábra: Milyen gyakran fogyaszt húst? % (N=834 fő)

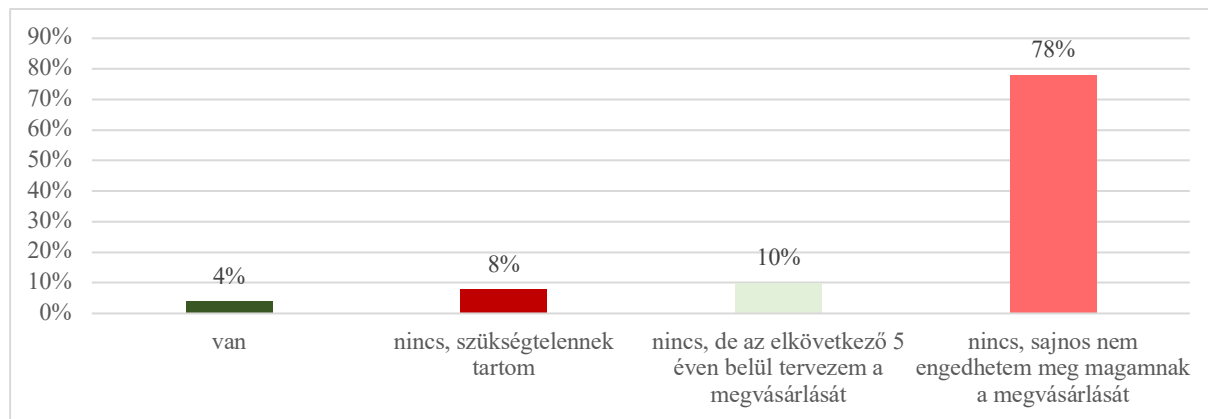
Marhahúst a nagycsaládos válaszadók közel kétharmada (62%-a) ritkábban, mint havonta fogyaszt. Egyötödük havonta néhány alkalommal, míg 17%-uk soha. A marhahúst sűrűn fogyasztók csupán 1%-ot alkotnak.

A megkérdezett nagycsaládosok 45%-ának egy, 43%-ának két autója van. További 7% nem rendelkezik autóval, míg 5%-nak három autója is van. **A válaszadók többsége tehát egy- vagy két autóval rendelkező háztartásból származik.**

Az elektromos vagy hibrid autók nem túl elterjedtek válaszadóink körében (4%). Habár **10%-uk tervezi a közeljövőben a környezetkímélőbb autók beszerzését,** a többség (78%) úgy érzi, nem engedheti meg magának ezt a kiadást. A válaszadók 8%-a szükségtelennek tartja az elektromos vagy hibrid autó megvásárlását.

Felmérésünkből az is kiderül, hogy **elektromos vagy hibrid autóval jellemzően azok a nagycsaládos háztartások rendelkeznek, ahol több autó is van**. A két autóval rendelkező háztartások 6%-ában, míg a hárommal rendelkezők 12%-ában van már ilyen típusú autó is.

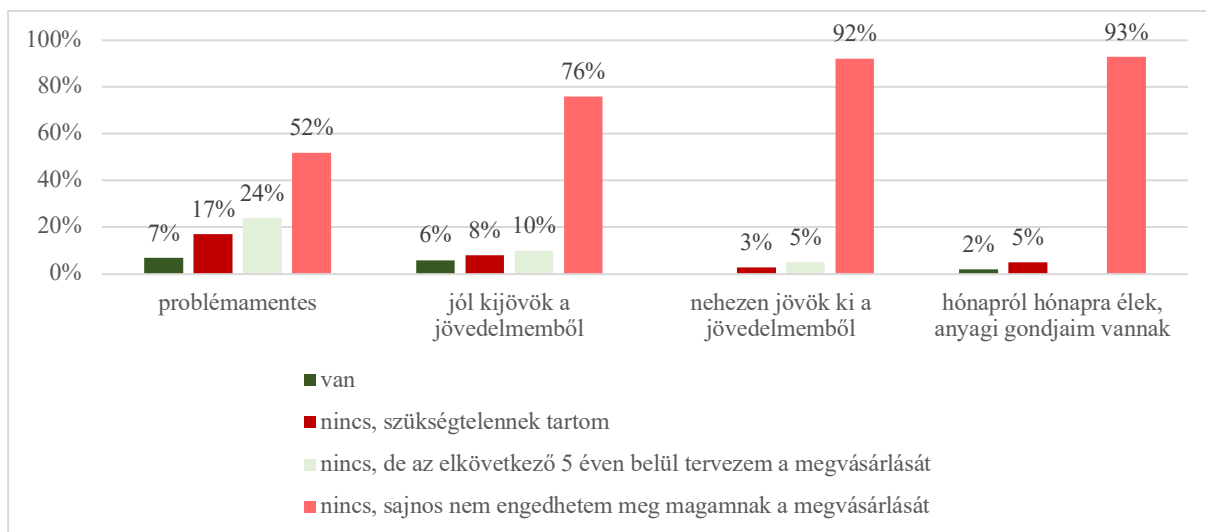
28. ábra: Van az Önök háztartásában elektromos vagy hibrid autó? % (N=832 fő)

Mivel a megkérdezettek többsége – saját bevallása szerint – jól kijön a fizetéséből, illetve anyagi szempontból problémamentesen él, ám hibrid vagy elektromos autó vásárlásáról többségében anyagi okok miatt kénytelenek lemondani, így összevetettük a két kérdést. Ha a minél jobb anyagi helyzetben lévő válaszadókat nézünk, annál kisebb lesz azok aránya, akik a környezetkímélőbb autók megvásárlását anyagi nehézségekkel indokolják. Jellemző az is, hogy ilyen autókkal elsősorban a jobb anyagi körülmények között élők rendelkeznek, így nem meglepő, hogy a közeljövőben is inkább ők tervezik a vásárlást (24%). Érdekes, hogy az anyagi gondok nélkül, problémamentesen élők 17%-a szükségtelennek tartja a környezetkímélőbb autók beszerzését.

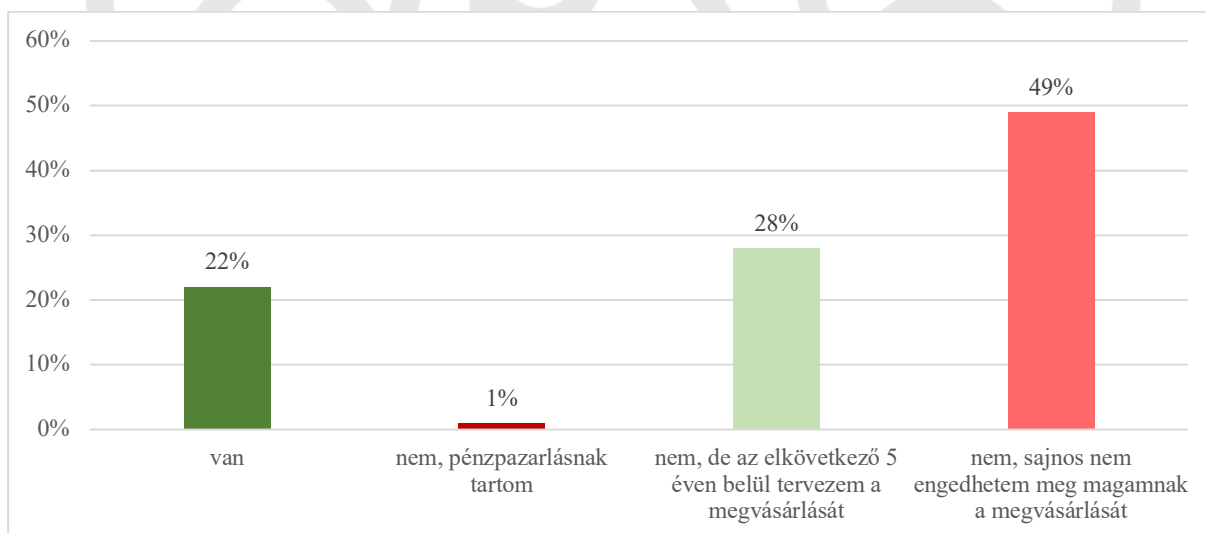
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

29. ábra: Van az Önök háztartásában elektromos vagy hibrid autó? – anyagi helyzettel való elégedettség alapján, % (N=757 fő)

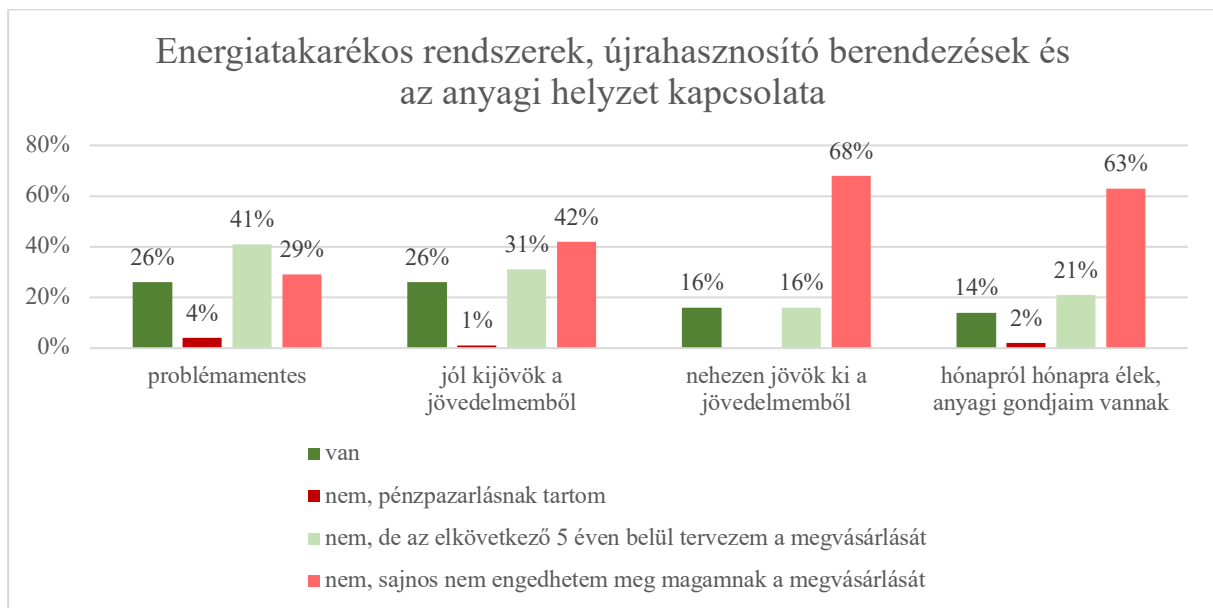
Felmérésünk résztvevőinek több mint ötöde rendelkezik otthonában energiatakarékos, környezetkímélő rendszerrel, vízújrahasznosító berendezésekkel, míg további 28% a közeljövőben tervezi ezek beszerzését. Közel 50% úgy érzi, anyagi szempontból nem engedheti meg magának az ezzel járó pluszkiadást, és csupán 1% tartja ezeket az energiatakarékos eszközöket pénzpazarlásnak.

30. ábra: Rendelkezik az Önök háztartása napelemmel, víz újrahasznosító berendezéssel vagy energiatakarékos rendszerrel? % (N=830 fő)

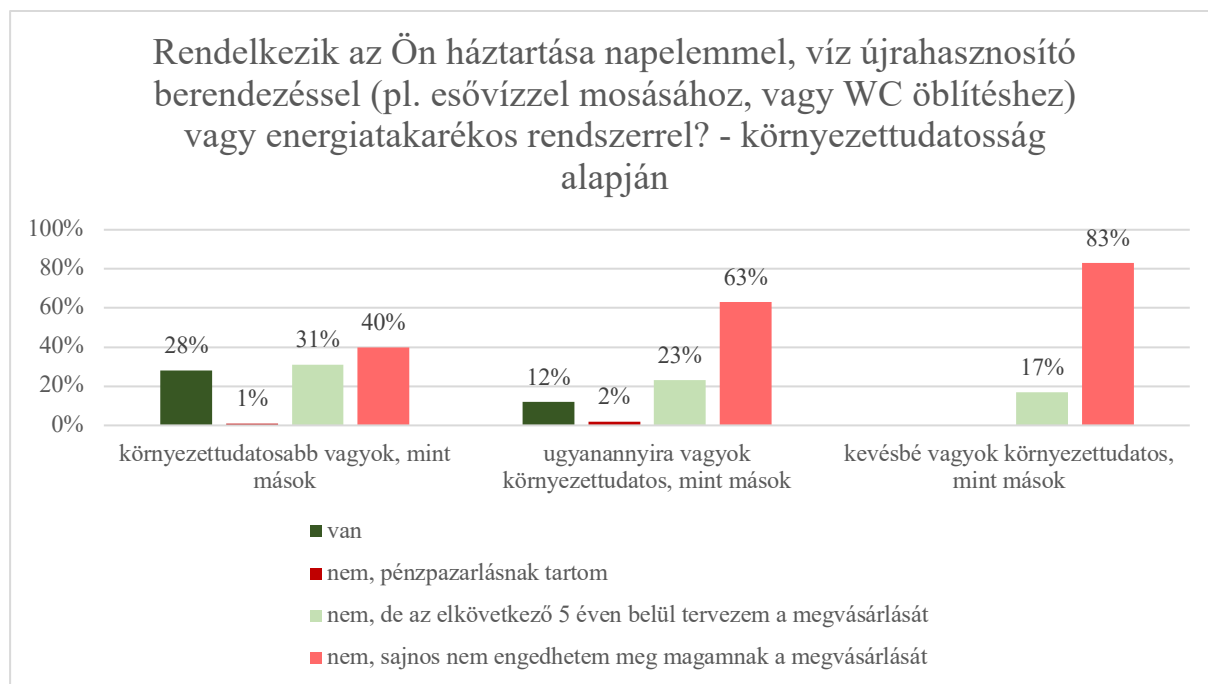
Minél stabilabbnak érzi a válaszadó saját anyagi helyzetét, annál kisebb arányban hivatkozik anyagi okokra a kérdés kapcsán, és annál nagyobb eséllyel tervezi az energiatakarékos rendszerek és vízújrahasznosító berendezések beszerzését a közeljövőben. Azon háztartások negyede rendelkezik csupán velük, amelyek – saját bevallásuk szerint – problémamentesen, jó anyagi körülmények között élnek.

31. ábra: Rendelkezik az Önök háztartása napelemmel, víz újrahasznosító berendezéssel vagy energiatakarékos rendszerrel? – anyagi helyzettel való elégedettség alapján, % (N=755 fő)

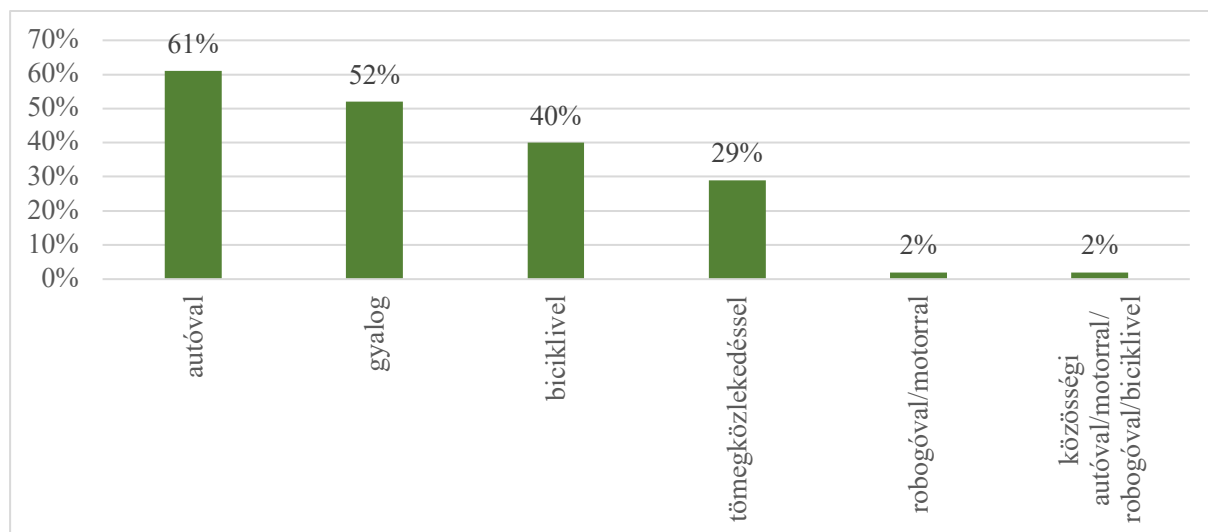
Azok, akik magukat másoknál környezettudatosabbnak vallották⁵, 28%-ban – a többiekhez képest nagyobb arányban – rendelkeznek energiatakarékos, napelemes eszközökkel. A környezettudatosság abban is megmutatkozik, hogy nemcsak a legelhivatottabbak birtokolják a legtöbb újrahasznosító, energiatakarékos berendezést, de minél környezettudatosabbnak vallja magát a megkérdezett, annál nagyobb arányban tervezi ezen rendszerek beszerzését a közeljövőben. A környezettudatosság függ az anyagi helyzettől, hiszen minél kevésbé vallja magát a megkérdezett környezettudatosnak, annál nagyobb arányban említi, hogy ezen berendezések megvásárlását nem engedheti meg magának.

⁵ A válaszadók környezettudatosságukat saját maguk határozták meg, így válaszaik szubjektíven értelmezendők.

32. ábra: Rendelkezik az Önök háztartása napelemmel, víz újrahasznosító berendezéssel vagy energiatakarékos rendszerrel? – szubjektív környezettudatosság alapján, % (N=779 fő)

A nagycsaládos szülők közel kétharmada autót (is) használ a hétköznapok során. Gyalogosan közlekedik a megkérdezettek fele, míg 40% biciklivel, egyharmaduk tömegközlekedéssel utazik. A robogó, illetve motor és a közösségi eszközök bérlete nem tartozik a nagycsaládosok főbb hétköznapi utazási eszközei közé. Kizárólag autóval 24%, kizárólag biciklivel 7%, míg kizárólag gyalogosan 5% közlekedik egy átlagos hétköznap.

33. ábra: Mivel közlekedik egy átlagos hétköznap? % (N=834 fő, 1545 válasz)

A magyar nagycsaládosok 80%-a jellemzően soha nem utazik repülőgéppel és az évente egyszer repülőre ülők aránya sem éri el a 20%-ot. A válaszadók többsége valószínűleg nem pusztán környezettudatosságból nem utazik repülővel, hiszen ezen utazási forma költsége igen jelentős, különösen egy 5 fős család számára.

A hulladék elszállítása a legtöbb helyen már valamilyen szelektív formában is elérhető. Az általunk megkérdezett **nagycsaládosok 95%-a szelektíven gyűjti otthonában a hulladékot.** A válaszadók 94%-a ezt azzal indokolta, hogy ő maga is nagyon fontosnak tartja ezt. Csupán 4% mondta, hogy lakóhelyén nem biztosítottak a szelektív hulladékgyűjtés feltételei.

A nagycsaládosok 95%-a nemcsak a már-már hétköznapiak számító papírt és műanyagot válogatja külön miután elhasználta, de **minimum 3 féle hulladékot gyűjt külön.** A megkérdezettek kétharmada 6-7 féle szelektív szemetet különít el egymástól: 24% hat-, míg 40% hét féle hulladékot válogat külön saját háztartásában. Feltételezhető, hogy ezt a jó példát nem csupán a szülők, de gyermekeik is követik, ezzel élenjárva a környezettudatos hétköznapiak kialakításában.

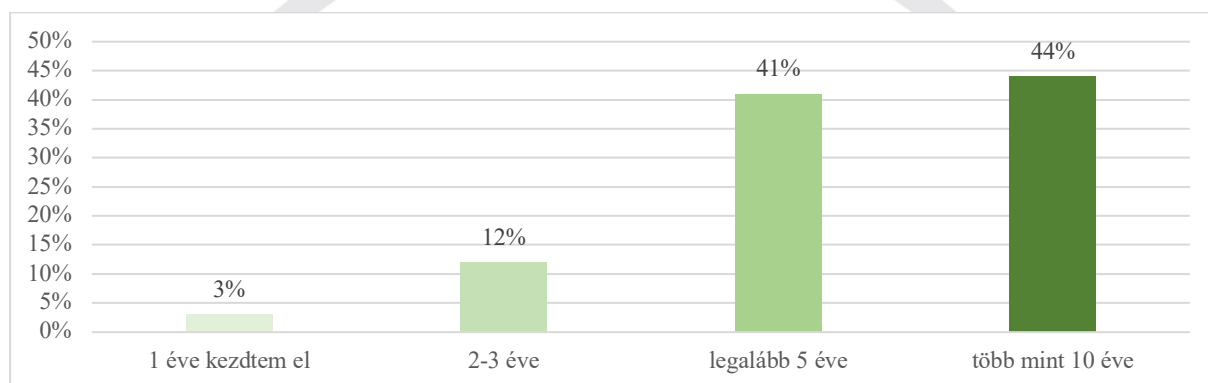

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Legtöbben a papírt és a műanyagot gyűjtik otthon szelektíven. Majd a veszélyes hulladék (pl. elem) és holtversenyben a fém és üveg következnek. A listát a szerves hulladék és a használt ruha, cipő zárja.

A megkérdezett **nagycsaládos háztartásokban a szelektív szemetgyűjtés nem számít újdonságnak, mivel 85%-uk már 5 éve gyakorolja. A válaszadók 44%-a több mint 10 éve gyűjti külön háztartása hulladékait.** Az ezekben a családokban felnövő gyermekek gyakorlatilag beleszületnek a szülőktől látott környezettudatosságba, melyet a későbbiekben sajátjukként visznek tovább.

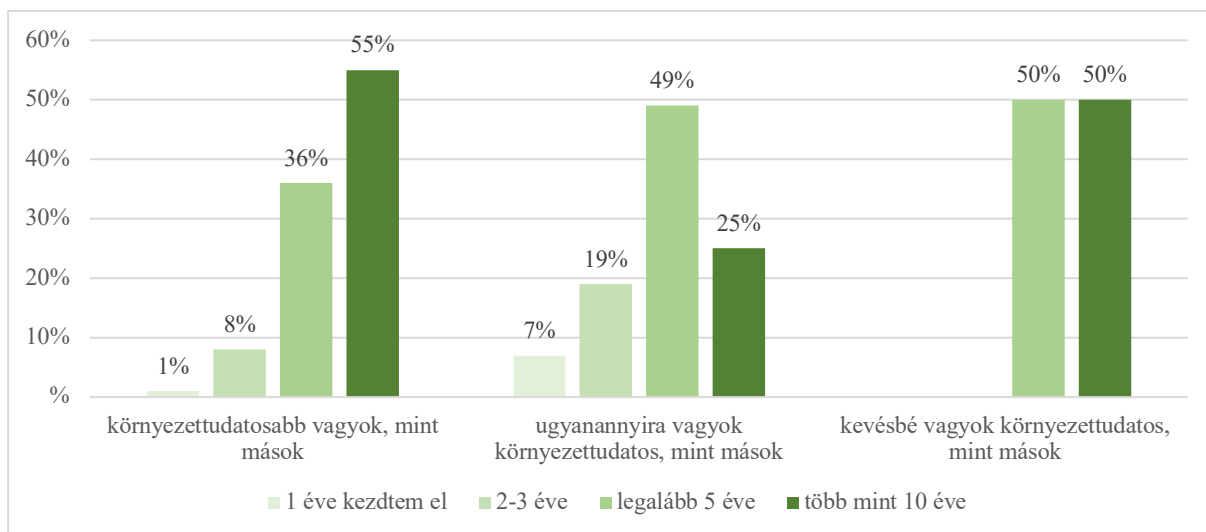
34. ábra: Ön mióta gyűjti szelektíven a szemetet? % (N=818 fő)

Habár a legkevésbé környezettudatos válaszadók száma egészen kevés volt a mintában, válaszaikból mégis az látszik, hogy ők is hosszú évek óta gyakorolják a hulladékok szelektív gyűjtését otthonukban. A másoknál környezettudatosabban élő nagycsaládosok többsége (55%) több mint 10 éve szelektíven gyűjti a szemetet, míg az átlagos környezettudatos válaszolóknál ez az arány 25%. A környezettudatosabb válaszadók 91%-a, míg a másokkal hasonló mértékben környezettudatos válaszadók 74%-a legalább 5 éve már végzi a szelektív szemetgyűjtést.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

35. ábra: Ön mióta gyűjti szelektíven a szemetet? – szubjektív környezettudatosság alapján, % (N=768 fő)

A komposztálás sem ismeretlen a nagycsaládosok körében, sőt közel kétharmaduk (63%) gyakorolja is ezt a tevékenységet otthonában. Közel egyötödüknek nincs lehetőségük a megvalósításra, illetve ugyanennyien nem komposztálnak otthonukban.

A másoknál környezettudatosabb nagycsaládosok 71%-a komposztál, míg a kevésbé környezettudatos válaszadóknál ez az arány 50%. A kevésbé környezettudatos válaszadók között nem volt olyan, aki amiatt nem végezné a szerves hulladéka újrahasznosítását, mert nincs meg rá a lehetősége. Ők tehát saját döntésük alapján nem komposztálnak.

36. ábra: Ön komposztálja a háztartási hulladékot otthon? – szubjektív környezettudatosság alapján, % (N=779 fő)

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Településméret csökkenésével nő azon háztartások aránya, ahol a szerves hulladék újrahasznosítását végzik. Minél nagyobb települést vizsgálunk, annál magasabb azon válaszadók aránya, akiknek nincs lehetőségük a komposztálásra. Leginkább a kertesházakban élők tudják megteremteni a komposztálás feltételeit, esetükben 72%-os a komposztálók aránya. Habár a kertesházban élők közel 30%-a nem komposztál, csupán 9%-uk hivatkozik arra, hogy ezt lehetőség híján nem tudja kivitelezni. A lakóingatlan típusa tehát egyértelműen befolyásolja a komposztálás megvalósulását.

Összegzés

A nagycsaládosok Európa szerte ismerik a környezetünket globálisan, országos, illetve helyi szinten fenyegető problémákat és elkötelezettnek mutatkoznak a környezetvédelem ügye iránt, gyermekeik jövője érdekében pedig hajlandók tenni is a környezetvédelemért. A meglévő gyermekek számával növekszik azon családok száma, akik úgy érzik, hogy a saját kötelességük megvédeni a teremtett világot. Nagyrészüket emellett úgy érzi, hogy közös cselekvésekre is szükség van, mert a környezetvédelem ügye még mindig nem kap kellő figyelmet.

A környezeti problémákért a felelősséget elsősorban a túlzott fogyasztásban látják, de jelentős szerepet tulajdonítanak a multinacionális vállalatok tevékenységének, és a gyáraknak is. A túlnépesedést jóval kevésbé okolják. Az európai nagycsaládosok nem fogadják el a gyermekvállalásnak és a környezeti katasztrófáknak az összekapcsolását és azzal sem értenek egyet, hogy az éghajlatváltozás visszafordíthatatlan lenne. A magyarok legkevesebben azzal az állítással tudtak azonosulni, hogy az éghajlati katasztrófa miatt nem érdemes gyermeket vállalni a jövőben.

A nagycsaládosok nem pusztán érdeklődnek a környezetvédelem témája iránt, de törekednek a környezettudatos életvitelre is. A többség úgy tartja, környezettudatosabban él másoknál. A környezettudatos szülők pedig igyekeznek ezt gyermekeik számára is átadni. A szülők minél inkább környezettudatosnak nevelik gyermekeiket, annál inkább értenek egyet azzal, hogy Földünk megóvása szempontjából fontos az egyéni környezettudatosság.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

A kérdőívet kitöltők jelentős része fontosnak tartja a szelektív hulladékgyűjtést. A legtöbben a műanyagot és a papírt gyűjtik külön. Legkevesebé a használt ruhát és a cipőket hasznosítják újra az emberek. Az megkérdezett magyar nagycsaládosok 95%-a szelektíven gyűjti otthonában a hulladékot. A válaszadók 94%-a ezt azzal indokolta, hogy ő maga is nagyon fontosnak tartja ezt. Csupán 4% mondta, hogy lakóhelyén nem biztosítottak a szelektív hulladékgyűjtés feltételei. Ezzel az eredménnyel jobbak vagyunk, mint az európai kitöltők. Az ezekben a családokban felnövő gyermekek gyakorlatilag beleszületnek a szülőktől látott környezettudatosságba, melyeket a későbbiekben sajátjukként visznek tovább.

Felhasznált szakirodalom

Borg, F. et al. 2017: Children's learning for a sustainable society: Influences from home and preschool. (Education Inquiry 8. 2. pp. 1-22.)

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20004508.2017.1290915>

Chawla, L. 2020: Childhood nature connection and constructive hope: A review of research on connecting with nature and coping with environmental loss. (People and Nature. 2. 3. pp. 619-642.) <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pan3.10128>

Kopp Mária Intézet Népesedésért és a Családokért (KINCS): Családok és környezetvédelem, 2020,

https://www.koppmariaintezet.hu/docs/Gyorselemzes_a_Csaladok_es_a_kornyezetvedelem_kutatas_eredmenyeirol_KINCS.pdf

Konyha Rita „Zöldebb” családokat! – Fiatalok környezeti attitűdje (2006)

https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/article_attachments/upsz_2011_1-5_37.pdf

Központi Statisztikai Hivatal: Digitális gazdaság és társadalom (2018)

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ikt/ikt18.pdf>

Kovács András Donát: A környezeti tudatosság fogalomköre és vizsgálta Alföldi példákön (doktori disszertáció), 2008, http://www.rkk.hu/rkk/publications/phd/kovacs_a_ertekezes.pdf

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Monostori Katalin–Hórich Balázs: Környezettudatosság: Attitűd ,vagy cselekvés (in: Szociológiai Szemle 2008/2, 57–86)

https://szociologia.hu/dynamic/SzocSzemle_2008_2_057_086_MonostoriK.pdf

Schneider Mihály–Medgyesi Márton: Környezettel és környezetvédelemmel kapcsolatos lakossági attitűdök változása Magyarországon (In.: Társadalmi Riport 2020, szerk.: Kolosi Tamás, Szelényi Iván, Tóth István György, Budapest)

https://www.tarki.hu/sites/default/files/2020-10/500_521_Schneider_web.pdf

Seth Wynes and Kimberly A Nicholas: The climate mitigation gap: education and government recommendations miss the most effective individual actions. Environmental Research Letters. Volume 12, Number 7. (Published 12 July 2017)

Urbán-Falusi Dóra , Kőszegi Irén Rita: Környezettudatosság a társadalom szemszögéből, (Egy primer kutatás részeredményeinek ismertetése),2017, http://gradus.kefo.hu/archive/2017-2/2017_AGR_022_Urban-Falusi.pdf